

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Правова держава: сучасні тенденції та передумови її розбудови в Україні

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

30 жовтня 2015 р.

Правова держава: сучасні тенденції та передумови її розбудови в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2015.- 89 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК РЕЛІГІЇ В ПОЛІТИКО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Єрмакова Ганна Станіславівна

кандидат філософських наук, Інститут законодавства Верховної Ради

Поява політико-правової доктрини міжнародного права проглядається ще в давньоримському праві завойованих народів і в наступнику цього права - Римському праві народів. Від зародження і протягом тисячоліть наука міжнародного права розвивалася під впливом релігійних постулатів. Одвічним і протягом тривалого часу одним з основних було питання про війну, її цілі, характер, способи ведення, ставлення до мирного населення, до приватної власності. Ці питання носили морально-етичний соціальний характер і не могли залишатися осторонь від впливу на них з боку релігії. Одним із важливих постулатів християнства при його розвитку була відмова від насильства, що мала місце в Новому завіті. На основі цього постулату розвивалася концепція гуманного ставлення до військовополонених, що знайшло відображення у Римському праві народів, у якому, як уже відзначалося, був інститут, що регламентує право полону (приблизно в цей же час, у IV — III ст. до н. е., в давньо-індійському зведені моральних і юридичних розпоряджень, що ґрунтуються на релігійних канонах Законів Ману, мали місце правила, що передбачають захист жертв війни), інститут права війни, що передбачає обов'язковість її оголошення, інститут умов перемир'я, інститут укладання мирних договорів[1].

За час багатовікової історії боротьби за державну владу виникло дуже багато політико-правових доктрин. Логіко-теоретична основа політико-правової доктрини пов'язана з іншими формами суспільної свідомості, з світоглядом епохи. Політичні вчення раннього класового і рабовласницького суспільства спиралися переважно на релігійні і на філософські (Давня Греція і Древній Рим) обґрунтування. Світогляд середніх віків було теологічним. Змістом політико-правової доктрини є її понятійно-категоріальний апарат, теоретичне вирішення загальних проблем держави і права, обширна і завершена система поглядів, заснована на категоріях, що мають опорний, ключовий характер саме в даній доктрині. З часом склався традиційний коло питань, вирішення яких утворює зміст політичного і правового вчення. Програмні положення - цілі і завдання політичної діяльності та боротьби, притаманні кожній політико-правовій доктрині, накладають відбиток на спрямованість змісту

її теоретичної частини та зумовлюють вибір методологічної основи самої доктрини. У програмних положеннях найбільш чітко і ясно виражений соціально-класовий характер доктрини в цілому: через них політико-правове вчення пов'язане з практикою політичної та ідеологічної боротьби. Програмна частина вчення безпосередньо виражає інтереси і ідеали певних класів або соціальних груп, їх ставлення до держави і права[2].

Через значний вплив релігійних положень на розвиток міжнародних відносин споконвічно і протягом тривалого часу розвитком науки міжнародного права займалися вчені-теологи.

Розвиваючи міжнародно-правові положення, що стосуються ведення воєнних дій, богослови (наприклад, Амвросій Медіоланський, IV ст. н. є.) вирізняли серед воєн війни справедливі і допускали участь у них християн. Блаженний Августин (IV ст.) справедливими вважав війни, які змушений був вести Рим, якщо на нього "зухвало нападали вороги". До воєн нечестивих Августин відносив війни, метою яких були грабіж і слава.

До моменту падіння Римської імперії наука міжнародного права, що з'явилась і розвивалася під впливом релігії, мала у своєму арсеналі дуже відчутні напрацювання у сфері права війни і миру, посольського права й інших відносин між державами.

До середини середніх віків у науці міжнародного права порівняно чітко починають формуватися різні напрямки, серед яких можна виділити: канонічний, богословський, глосаторів, постглосаторів, лепетів і світський.

Найбільшою частиною політико-правових доктрин є їх теоретичний зміст. Воно завжди пов'язане зі способом обґрунтування політико-правової програми, логічнопобудованим в дусі світогляду епохи.

Поряд з інтересами соціальних груп у політико-правових доктринах нерідко знаходили вираження загальнолюдські цінності. У загальному вигляді – це ідеї справедливості, загального блага, свободи та інші елементарні норми моральності.

Значний внесок у розвиток науки міжнародного права під таким впливом зробив найвизначніший ідеолог західноєвропейського феодалізму, учений теолог і філософ Хома Аквінський (1225-1274 рр.). Він обґрунтував правосуб'єктність найбільш розвинутих європейських держав, чим сприяв зближенню церковної і світської влади й, отже, зміцненню Апостольського престолу. У сфері ставлення церкви до війни Аквінський досліджував питання, що стосуються моральної і юридичної сутності війни та її наслідків, і на основі цього зробив певні висновки щодо правомірності воєн. У загальному плані ці висновки певною мірою віддзеркалювали вищевідзначені постулати католицької релігії[3].

Одночасно з розвитком питань про зміцнення суверенної влади монархів продовжувалися пошуки у сфері наукового обґрунтування неправомірності воєн як засобу вирішення міжнародних спорів. Так, з обґрунтуваннями ідеї національного суверенітету виступив відомий італійський філософ Ніколо Макіавеллі (1469-1527 рр.). Його аргументація на користь національного суверенітету поклала початок у розробці питання про суб'єктів міжнародного права.

Незважаючи на подібні, дуже значні, досягнення наукової думки у сфері розвитку науки міжнародного права в період, що передував XV століттю, варто констатувати, що цей розвиток був значною мірою поєднаний із розвитком богословського вчення, а також філософії. Джерела цього, традиційного для цілого тисячоліття, явища були породжені в надрах Римського права народів.

До середини XV століття у сфері розвитку науки міжнародного права починають переважати погляди вчених, роботи яких носили більш юридичний, ніж теологічний або філософський характер. У цій сфері наукової думки до початку XVI століття на провідні позиції висувалася іспанська школа міжнародного права, засновником якої заслужено вважався Франніско де Віторія (1480-1546 рр.).

Послідовники Ф. Віторія, в основному іспанські юристи, у своїх роботах критикували практику приватних воєн і з метою гуманізації воєнних дій розробляли правила їх ведення. У цілому їхні погляди обґрунтовувалися положеннями природного права[3].

Великий вплив на розвиток міжнародного права здійснили події XVII ст., і особливо рішення Вестфальського миру 24 жовтня 1648 р., та наслідки ранніх буржуазних революцій у Європі, особливо в Нідерландах і Англії.

Серед питань правового характеру, що стали розвиватись на основі Вестфальського трактату, слід зазначити, насамперед, питання (інститут) про міжнародно-правове визнання. У розвиток цього інституту на Вестфальському конгресі були визнані як незалежні держави Нідерланди і Швейцарія, а також суверенні права германських князів (тільки у відносинах із германськими державами). Іншим питанням, що має важливе значення, стали визнане Конгресом право всіх держав-учасників на територію та верховенство в її межах і на рівноправність європейських держав, і не тільки в політичному і міжнародно-правовому відношенні, але й у релігійному[4].

Важливе значення у прогресивному розвитку міжнародного права того часу мала боротьба північноамериканських колоній за незалежність від Англії і Франції і проголошення в 1776 р. США. Це і наступні договори США з Францією, Росією та іншими державами стали

фактичним і юридичним визнанням права нації на самовизначення й утворення суверенної держави.

Поряд із цими подіями не можна не відзначити і внесок у розвиток міжнародного права, що його зробила Велика французька революція 1789-93 рр. Саме її демократичні ідеї послужили початком нової ери розвитку міжнародного права - ери класичного міжнародного права. У 1793 р. член республіканського Конвенту Франції абат Грегуар представив Конвенту "Декларацію прав народів" (21 стаття). У цій Декларації підкреслювалося, що всі народи повинні жити у мирі, добро повинне переважати над злом, навіть під час війни, море і подібні йому невичерпні об'єкти повинні належати всім, а не бути власністю одного народу. На основі цього робилися висновки про рівність усіх народів, про їхню рівноправність і рівність усіх держав. Підкреслювалася обов'язковість дотримання міжнародних договорів. Висувалися вимоги гуманізації людських відносин, на основі чого робився висновок про необхідність гуманного поводження з військовополоненими, поважання прав мирного населення, недоторканності приватної власності[5].

Ряд цих положень дістав закріплення у Французькій конституції 1793 р. Ще раніше деякі подібні положення були сформульовані на північноамериканському континенті й відображені в Першій конституції США 1776-1787 рр.

Ефективним у сфері прогресивного розвитку класичного міжнародного права став період другої половини ХІХ століття. Найбільш характерними в цьому відношенні є документи, прийняті Паризьким конгресом 1856 р.

Розвиток міжнародного права в цьому напрямку продовжувався і далі й особливо відчутно проявився в рішеннях Першої (1899 р.) і Другої конференцій (1907 р.) миру в Гаазі.

Загострення протиріч між основними коаліціями держав і наступаюча Перша світова війна перервали процес демократичного розвитку міжнародного права.

Втілення загальнолюдських цінностей у навчаннях про державу більш за все пов'язане з проблемою подолання політичного відчуження.

Тому до політико-правових доктрин застосовується критерій який істинності, а здатності виражати інтереси тієї чи іншої соціальної групи. Подання про історію політичних і правових вчень як про історію знань, засноване за аналогією з історією природничих наук, не підтверджується в реальній історії політико-правової ідеології.

Література:

1. Міжнародне публічне право : підручник / за ред. В. М. Репецького. — 2-ге вид., стер. — К. : Знання, 2012. — 437 с.
2. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право. - Х.: Одиссей, 2008. - 704 с.
3. Міжнародне право: Навч. посібник / За ред. М. В. Буроменського – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
4. Васильев А. А. Правовая доктрина как источник права: Историко-теоретические вопросы: Автореф. дис. на соискание уч. ст. канд. юрид. наук. Специальность 12.00.01. - Теория и история права и государства; История учений о праве и государстве / Антон Александрович Васильев. - Красноярск, 2007. - 28 с.
5. Порівняльне правознавство (правові системи світу) : монографія / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Парлам. вид-во, 2008. – 488 с.

К ВОПРОСУ О РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА ПОВЫШЕНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИГРАЦИОННЫХ СЛУЖБ

Ибраева Алуа Саламатовна
доктор юридических наук, профессор

Есетова Салтанат Конысбаевна
кандидат юридических наук, доцент

Досумов Жандарбек Казиканович
доктор философии Phd по юридической науке(административное право)

Евразийский Технологический Университет, Казахстан

Аннотация. Реализация принципа повышения правовой культуры в деятельности миграционных служб и его влияние на реализацию прав иммигранта на свободу передвижения в зависимости от его уровня культуры - одна из актуальных проблем эпохи глобализации. Она имеет административно-правовой и конституционно-правовой характер.

Притягательная сила юридического закрепления принципа повышения правовой культуры постоянно возрастает. Причин тому много. Это, прежде всего, реальное осуществление на практике принципа верховенства закона в области внешней миграции. Французская Декларация прав человека и гражданина от 26 августа 1789 года в пункте 5 торжественно провозгласила: «Закон может воспрещать лишь деяния,

вредные для общества» [1. с.685]. Дальнейшее развитие этот принцип получил в п.2 статьи 29 Всеобщей декларации прав человека Организации Объединенных Наций 1948 года: При осуществлении своих прав и свобод каждый человек должен подвергаться только таким ограничениям, какие установлены законом исключительно с целью обеспечения должного признания и уважения прав и свобод других и удовлетворения справедливых требований морали, общественного порядка и общего благосостояния [2, с.8].

Характер взаимоотношений иммигрантов и сотрудников миграционных служб наиболее ярко характеризует уровень развития правовой культуры в стране, поскольку он определяет реальность основных прав иммигрантов, правовые гарантии их защиты, возможность участия миграционных органов в решении вопросов охраны прав иммигрантов. Между тем, в Законе РК о миграции населения не нашел своего закрепления принцип правовой культуры. Вместе с тем как показывает печальный опыт многих стран, отсутствие иммиграционного отбора в зависимости от уровня и типа правовой культуры может привести к вспышкам ксенофобии и шовинизма. Следовательно, проблема юридического закрепления принципа правовой культуры в Законе РК О миграции населения Республики Казахстан требует углубленного и всестороннего исследования.

Конституция Республики Казахстан признает и юридически закрепляет за иностранными гражданами права и свободы, провозглашенные в международных документах, и гарантирует их реальное осуществление. В ней закрепляется, что каждому, кто законно находится на территории Республики Казахстан, принадлежит право свободного передвижения по ее территории и свободного выбора местожительства (п.1 ст. 21 Конституции РК). Осуществление прав и свобод человека и гражданина не должно нарушать права и свободы других лиц, посягать на конституционный строй и общественную нравственность (п.5 ст. 12 Конституция РК). Права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены только законами и лишь в той мере, в какой это необходимо в целях защиты конституционного строя, охраны общественного порядка, прав и свобод человека, здоровья и нравственности населения (п.1 ст. 39 Конституции РК). Каждый имеет право на судебную защиту своих прав и свобод (п.2 ст. 13 Конституции РК) [3, с.7 – 13]. Вместе с тем, чтобы провести иммиграционный отбор среди иммигрантов, необходимы четкие и детальные критерии отбора тех лиц, в способностях и талантах которых нуждается страна. На наш взгляд вышеуказанные положения могут быть реализованы при наличии принципа повышения правовой культуры в Законе О миграции населения.

Ключевые слова: правовая культура, иммиграционный отбор, миграционная полиция, миграционная служба, миграция, демография, незаконная иммиграция, иммиграционный надзор.

Введение. Положения Конституции страны, закрепляющие права и свободы иммигрантов, регулируются и обеспечиваются различными отраслями действующего права Республики Казахстан: административным, конституционным, уголовным и другими отраслями.

В демократических государствах деятельность правоохранительных органов, осуществляющих иммиграционный контроль (надзор), традиционно имеет большую значимость и играет основополагающую роль в деле определения культурного уровня иммигранта, защиты основ конституционного строя и национальной безопасности. Поэтому всякое действие, направленное на определение уровня и типа правовой культуры и знаний иммигранта в сфере реализации прав личности на свободу передвижения, оказывает положительное воздействие на совершенствование правового механизма отбора иммигранта с высоким уровнем правовой культуры и знаний для национальной безопасности РК.

Актуальность проблемы определения уровня и типа правовой культуры и знаний иммигранта в сфере реализации прав личности на свободу передвижения диктуется интересами защиты прав, свобод и законных интересов личности, а также обеспечения национальной безопасности. Серьезную угрозу стабильности представляют события в государствах Центральной Азии и России, связанные с терроризмом. Возрастает угроза со стороны международных преступных организаций, взявших на вооружение религиозный экстремизм и терроризм [4, с.229]. В этой связи Президент страны справедливо требует от Министерства внутренних дел Республики Казахстан принять меры по обеспечению строгого контроля за соблюдением иностранцами правил пребывания на территории Казахстана [5, с.65]. Вместе с тем, иммиграционный отбор иммигрантов не получил своего окончательного оформления ни в законодательстве, ни на практике. К сожалению, миграционные службы Республики Казахстан пока еще не занимают своего особого места в системе органов иммиграционного контроля (надзора) – важного института в механизме обеспечения национальной безопасности. Мы полагаем, что миграционные службы есть правоохранительные подразделения, призванные исполнять свои полномочия на законодательной основе по отбору иммигрантов с высоким уровнем правовой культуры. «Ведущее и определяющее положение законов в системе нормативно-правовых актов государства выражает одно из основных требований законности, - справедливо отмечает В.Н. Хропанюк, - верховенства закона в регулировании общественных отношений» [6,

с.243].

Методика: сравнительно-правовой метод, диалектический метод, дедукция, индукция, нормативное обоснование, научно-практический синтез.

Основная часть. В интересах достижения необходимого законодательного уровня и четких правовых процедур в области определения уровня и типа правовой культуры и знаний иммигранта и обеспечения национальной безопасности РК представляется целесообразной работа по созданию единого органа миграционной службы. Компетенция данного органа будет сфокусирована на иммиграционном отборе, путем проведения экзаменов на знание иммигрантами Конституции РК. А это, в свою очередь, связано с ускорением процесса создания действенной единой системы иммиграционного контроля в нашей стране [7, с. 119].

Для общества с либеральной экономикой характерной особенностью остается законодательное закрепление принципов правового регулирования статуса иммигранта и миграционных служб с их взаимной ответственностью. Как верно отмечает В.Н. Хропанюк: «Конституционные законы определяют основные начала государственного и общественного строя, правовое положение личности и организаций» [6 С.243]. В нашей стране, к сожалению, многие вопросы миграции и демографии по-прежнему регламентируются подзаконными актами органов исполнительной власти. Следует согласиться с В.Н. Хропанюком, который считает, что ни один подзаконный акт не может вторгаться в сферу законодательного регулирования [6, с.243].

На наш взгляд, Закон Республики Казахстан «О миграции населения» должным образом не разграничивает полномочия ОВД и Комитета национальной безопасности в области отбора иммигрантов в зависимости от их уровня и типа правовой культуры. Нам нельзя забывать, что реальное становление правового механизма обеспечения национальной безопасности в Республике Казахстан осуществляется на основе взаимодействия и сотрудничества этих органов по вопросам въезда, пребывания и выезда иностранцев и лиц без гражданства [6, с.120].

Деятельность правоохранительных органов Республики Казахстан в области внешней миграции, основанная на принципах уважения прав личности, законности, гласности, гуманизма и разграничения полномочий ОВД и ОНБ, осуществляется с целью обеспечения национальной безопасности и защиты основ конституционного строя Республики Казахстан. Это требует поиска нового правового механизма обеспечения отбора иммигрантов в зависимости от уровня их правовой культуры и реализации прав личности на свободу передвижения в Республике

Казахстан. А без закрепления принципа правовой культуры в области миграции достичь этого не представляется возможным.

Структура деятельности миграционных служб нуждается в совершенствовании. На наш взгляд, необходимо создать подразделение по отбору иммигрантов в зависимости от их уровня и типа правовой культуры. Вместе с тем, закрепление правомочия миграционных служб в области проведения тестирования иммигранта на знание Конституции РК с целью определения уровня и типа правовой культуры позволило бы осуществлять отбор высококвалифицированных специалистов-иммигрантов, для реализации Программы индустриализации страны. Легитимность всех иммиграционных процедур в сфере отбора иммигрантов, в которых нуждается страна, нашло бы свое отражение в Законе о демографии. Исходя из этого, миграционные службы в своей деятельности должны руководствоваться, прежде всего, принципом отбора иммигрантов в зависимости от их уровня и типа правовой культуры. Уровень и тип правовой культуры иммигранта – это тот важнейший принцип, который не нашел своего юридического закрепления в Законе О миграции населения. И вместе с тем именно это принцип определяет вопрос о целесообразности пребывания лица на территории РК. Исследуя проблему юридического закрепления принципа повышения правовой культуры иммигранта в сфере реализации прав личности на свободу передвижения, мы ведем речь о необходимости отбора тех высококвалифицированных специалистов, которые обладают высоким уровнем правовой культуры и их проживание выгодно для страны с точки зрения реализации Программы индустриализации страны.

Следует выделить следующие формы взаимной связи повышения уровня и типа правовой культуры иммигранта и притока в нашу страну высококвалифицированных специалистов для реализации Программы индустриализации страны:

- юридическое закрепление принципа повышения уровня и типа правовой культуры иммигранта в Законе РК О миграции населения;

- реальность иммиграционного отбора с помощью проведения экзамена в форме тестирования на знание Конституции РК;

- взаимосвязь функционирования иммиграционного отбора высококвалифицированных специалистов и стабильность основ конституционного строя РК;

- влияния иммиграционного отбора на повышение уровня и типа правовой культуры иммигрантов;

- создавать подразделения иммиграционного отбора в структуре миграционных служб.

И формы воздействия иммиграционного отбора на повышение уровня и типа правовой культуры иммигранта в РК:

- влияние принципа отбора мигрантов в зависимости от уровня и типа правовой культуры иммигранта в сфере реализации Программы индустриализации страны;
- изменение статуса миграционных служб в связи с отбором иммигрантов в зависимости от их уровня и типа правовой культуры;
- закрепление в Законе о миграции населения принципа иммиграционного отбора иммигранта с высоким уровнем правовой культуры;
- регулирование вопросов миграции и демографии посредством Закона о демографии, основанного на нормах Конституции РК.

Заключение. Проблема юридического закрепления принципа повышения уровня и типа правовой культуры иммигрантов, возникла в результате отсутствия отбора тех высококвалифицированных иммигрантов, деятельность которых будет полезна и выгодна для реализации Программы индустриализации РК. Это означает, что при всей актуальности миграционной проблемы, необходимо разработать закон о демографии, который будет учитывать культурный уровень иммигранта, его полезность и лояльность интересам РК. Вместе с тем, формирование института отбора иммигрантов в зависимости от их уровня и типа правовой культуры в Республике Казахстан состоит в том, чтобы данный институт смог обеспечить приток высококвалифицированных специалистов с высоким уровнем правовой культуры. Это позволило бы снизить приток малоквалифицированных и радикально настроенных иммигрантов, которые могут быть причинить вред основам конституционного строя страны. Между тем приток иммигрантов с высоким уровнем правовой культуры позволило бы нашей стране осуществлять Программу индустриализации. Масштабы миграции, по мнению С. Кастлза, в целом возрастают, при этом мигранты во все большей степени различаются по социальным и культурным характеристикам, так что становится все труднее проводить различия между определенными типами миграции. Возрастает взаимосвязь и взаимовлияние государств, народов и культур (9,с.45).

Особенности современного состояния социальной и культурной реальности исследуются в работах З. Баумана, Ж. Бодрийяра, Э. Гидденса, Ж. Делеза, Р. Йенсена, Ф. Фукуямы, С. Хантингтона, Э. Тоффлера (9,с.65).

Источники:

1. Конституции государств Европейского Союза /Под общ. ред. и со вступ. ст. Л.А. Окунькова. – М.: Изд.гр. ИНФРА – М – НОРМА, 1997 – 816 с.
2. Всеобщая декларация прав человека: Принята резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года // Аргументы и факты, 1989,

7 декабря, 8 с.

3. Конституция Республики Казахстан /На русском языке. – Алматы: «Credo», 1999.- 44 с.

4. Программа борьбы с преступностью в Республике Казахстан.

Утверждена постановлением Правительства Республики Казахстан от 31 октября 2000 года // САПП РК, 2000, № 44-45, ст.538, 425 с.

5. Указ Президента Республики Казахстан «О мерах по предупреждению и пресечению проявлений терроризма и экстремизма» от 10 февраля 2000 года //САПП РК, 2000, № 7, ст.75, 167 с.

6. Хропанюк В.Н. Теория государства и права: Учебное пособие для высших учебных заведений./ Под ред. проф В.Г. Стрекозова. – М.: Интерстиль, 2000. – 377 с.

7. Концепция миграционной политики Республики Казахстан от 5 сентября 2000 года. Одобрена постановлением Правительства Республики Казахстан от 5 сентября 2000 года. //САПП РК, 2000, №38-39, ст. 449, 167 с.

8. Castells, M. The Rise of the Network Society, Oxford: Blackwell. 1996.

9. Жукова, И.В. О современном контексте мультикультурализма в Канаде. -М.: МосГУ, 2004. - 128 с.

ПРИНЦИПИ ПРАВА ЯК ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ

Станько Ірина Ярославівна

здобувач Національної академії внутрішніх справ

Результатом здійснення правозастосування є видання конкретного нормативного акту, який містить правове регулювання. Особливо важливо сьогодні акцентувати на питанні врегулювання правовідносин щодо яких є спір в судовому порядку. Для правової системи України якість правосуддя залишається проблемою загальнонаціонального масштабу та критерієм спроможності одержати рівноправне членство у співтоваристві європейських держав.

Основне завдання сучасного українського правосуддя полягає в застосування правового закону при вирішення судового спору. В основі правового закону закладена ідея права, що має регулювати поведінку в такий спосіб, який потрібен для того, аби вигоди (цінності, переваги) та обтяження (витрати, зобов'язання) були розділені справедливо [1, с. 20]. Тобто право покликане справедливо вирішувати конфлікти в суспільстві. Відповідно, суди як орган правозастосування повинен забезпечувати в своїх рішеннях втілення ідеї справедливості.

Справедливість як важлива ознака демократичності суспільства – ключовий елемент в забезпеченні функціонування правової системи. Вона потребує втілення як в законодавчих актах, так і в актах органів правозастосування. Законодавство намагається створювати правові норми для справедливого вирішення суспільних проблем, проте це не виключає можливості прийняття нелогічних, необдуманих та несправедливих законодавчих норм. В такому випадку судам належить роль пошуку справедливості при вирішенні спору.

Пошук справедливості в процесі правосуддя неможливий без усвідомлення значення принципів права, які допомагають перенести ідею справедливості на конкретний рівень правовідносин. Як слушно зауважує професор С. Погребняк, суд конкретизує вимоги справедливості, закріплені в правовій нормі, щодо окремих правовідносин або корегує ті правовідносини, учасники яких відхиляються від нормативно встановлених стандартів справедливості [2, с. 63].

Втілення справедливості в діяльності судових інстанцій України є однозначно складним, що зумовлено специфікою самої правової системи держави. Надмірна увага до дотримання будь-яких законодавчих норм при винесенні судового рішення, акцентує увагу більше на важливості слідувати положенню закону, ніж встановленню справедливості.

Правова система України глибоко вкоренила в собі позитивістські ідеї, що безумовно виражаються на судовій гілці влади. Суддя чітко інтерпретує, переносячи положення норм закону до конкретної ситуації, шляхом суддівського тлумачення, не залежно від того чи вона здатна справедливо врегулювати проблему чи ні. Відсутність консенсусу як запоруки міри справедливості перетворює суддівські рішення в механічне застосування. Відомий дослідник права Р. Циппеліус вважав, що лише рішення, щодо правильності яких існує консенсус можуть розраховувати на беззаперечне сприйняття суспільством [1, с. 32]. Для порівняння в англосаксонській судовій системі судді часто шукають консенсус заради справедливості і прийняття їх рішень суспільством. Про них кажуть, що вони шукають опору, обґрунтування своїх рішень у "common sense", здоровому глузді, а відтак – у консенсусі суспільства щодо цінностей [1, с. 32].

Завдання правосуддя полягає у встановленні справедливості по кожній справі, при цьому закон повинен відкладати вбік, що при його застосування не буде досягнуто справедливості. Суддя не повинен вирішувати судові спори під кальку, пристосовуючи механічно закон до конкретної ситуації. "Натомість він повинен без вагань визнати закон недійсним щодо встановленого факту в разі порушення застосованою ним нормою засад правди, справедливості та істини", - слушно зазначив український правник А. Бернюков [3, с. 190].

В процесу правозастосування, здійснюючи правосуддя головна роль належить судді. Важливого значення набуває не лише професійні його якості, а й його ставлення до справедливості, як суспільного блага. З цього приводу досить обґрунтовано висловився Е. Мурадян вказавши, що "...справедливість – якість людини, наявність якої – необхідна компонента людини – судді. Якщо суддя в усьому справляється зі службовими обов'язками, але має один-єдиний недолік (Бог не наділив його почуття справедливості), жодні службові успіхи не перетворять його на Справжнього суддю. Справедливість – якість стрижнева" [3, с. 198].

Ідея справедливості в правозастосовчій діяльності неможлива без розуміння ролі принципів права. Саме тому суддя, який при здійсненні правосуддя ігнорує принципи права, піддається звинуваченню у «сліпоті до соціальних цінностей, «автоматизмі» або недостатній обґрунтованості рішень» [4, с. 206], оскільки суддя повинен сприяти приведенню правопорядку у відповідність справедливості, а його рішення повинні бути перш за все справедливими, а вже потім законними.

Принципи права дають судді можливість втілювати ідею справедливості в правозастосовному акті, оцінивши норму закону з позиції її відповідності праву. Проте норма, яка пропонується законодавцем, як єдиний можливий варіант розв'язання проблеми, що змістовно не містить ідей права, суддею не повинна застосовуватися взагалі. Натомість важливо імплементувати ті засадничі правові ідеї, які безпосередньо витікають з суспільного життя і містяться в правових принципах.

Варто констатувати, що в реаліях сьогодення, українські суди не часто вдаються до використання принципів права в своїй роботі. Принципи права розглядаються судовою гілкою влади швидше як абстрактне явище, яким важко оперувати і застосовувати на практиці. Тому можна погодитися з тією думкою, що суди країн колишнього СРСР не привчені застосовувати принципи права, і навіть вірно вирішуючи спори, вони майже ніколи не роблять посилань на той чи інший принцип [5, с. 5].

Аналізуючи стан судової системи з позиції низького рівня використання принципів права в судами загальної юрисдикції, можна виділити наступні причини:

1. Суто формальне застосування судами принципів права. В текстах рішень проводиться посилання на норми-принципи, що закріплені в Конституції України та кодексах. До найбільш поширених норм-принципів, які зустрічаються в судових рішеннях використовують ч. 1 ст. 8 Конституції України "в Україні визнається і діє принцип верховенства права"; ч. 1 ст. 129 Конституції України "судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону" [6]; ч.2 ст. 19 Конституції України

"органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України"; ч.1. ст. 9 Кодексу адміністративного судочинства "суд при вирішенні справи керується принципом законності, відповідно до якого суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України" [7] та ін.

Використання вищезазначених норм-принципів при винесення судових рішень вирішального значення не становить. Панує думка, що в судовій системі прийнято використовувати такі норми, особливо прийнято без будь-яких застережень посилалися на частину другу ст. 19 Конституції України [8, с.51].

Декларативність принципів права в судових рішеннях хоч і виражає тенденцію пошуку ідеї справедливості у справі, проте так містить в собі більше негативного впливу на систему судочинства загалом. Використання у судових актах посилань на загальні принципи права повинно надавати більшій вірогідності максимально правильного вирішення спору. Важливим моментом у цьому не лише текстуальне посилання на правові принципи, а й належне їх суддівське тлумачення.

В судовій практиці України можна знайти значну кількість актів судів загальної юрисдикції, де принципи права використовуються лише як норми-принципи і здебільшого виражають шаблонний характер судових рішень. Для прикладу, одне із найпоширеніших норм-принципів, які вживаються в текстах судових рішень – "відповідно до п. 6 ч. 1 статті 3 Цивільного кодексу України визначено, що загальними засадами цивільного законодавства є, зокрема, справедливість, добросовісність та розумність" (рішення господарського суду м. Києва від 11.09.15 у справі № 910/18225/15; рішення господарського суду Львівської області від 07.09.2015 у справі № 914/2373/15 та ін.). В таких випадках застосування норм-принципів змістовно не наповнюють судові рішення якісними характеристиками. Це слідування принципу законності, і не завжди ідеям права.

Водночас, все більше можна віднайти судових актів, де міститься власна суддівська думка і певне тлумачення принципів права. Цікавою на наш погляд, є бачення справедливості крізь призму правосвідомості української Феміди. Відтак, зазначено, "...справедливість - одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню" (рішення господарського суду Житомирської області від 22.02.2011 у справі № 4/1597).

Цікавим є своєрідне суддівське тлумачення принципу верховенства права, що трактується як "... панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України" (рішення господарського суду Житомирської області від 22.02.2011 у справі № 4/1597).

2. Суди загальної юрисдикції переважно самотійно не розкривають принципи права, орієнтуючись на судову практику, Конституційного Суду України, Європейського Суду з прав людини. Відтак, в рішення апеляційного суду Чернівецького області від 03.09.2015 у справі № 1040/2015 щодо визнання незаконним та скасування рішення сільської ради про видачу Державного акту на право власності на земельну ділянку, судом застосовано принцип пропорційності, що втілений в ст. 1 Першого протоколу Конвенції, рішення Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) у справі "Стретч проти Сполученого Королівства" від 24 червня 2003 року. "...згідно висновків ЄСПЛ в зазначеній справі «наявність порушень з боку органу публічної влади при укладенні договору щодо майна не може бути підставою для позбавлення цього майна іншою особою, яка жодних порушень не вчинила». Оскільки особу позбавили права на його майно лише з тих підстав, що порушення були вчинені з боку публічного органу, а не громадянина, в такому випадку мало місце "непропорційне втручання у право заявника на мирне володіння своїм майном та, відповідно, відбулось порушення статті 1 Першого протоколу Конвенції".

Очевидно, що принципи права в судовій системі України застосовуються поверхнево. Нерозуміння правової природи принципів права створює перешкоди для їх вільно тлумачення та інтерпретації з боку судової системи. Формування досвіду використання правових принципів з урахування європейської судової практики сприятиме глибокому утвердженню правових ідей в суспільне життя.

Література:

1. Циппеліус Р. Юридична методологія. Переклад, адаптація, приклади з права України і список термінів. – Роман Корнута. – К.: Видавництво

"Реферат", 2004. – 176 с.

2. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія / С.П. Погребняк. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
3. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія / А. М. Бернюков, В. С. Бігун, Ю. П. Лобода, Б. В. Малишев, С. П. Погребняк, С. П. Рабінович, В. С. Смородинський, О. В. Стівба / (Відп. ред. В. С. Бігун). — К., 2009. — 316 с. (Бібліотека Міжнародного часопису «Проблеми філософії права»).
4. Харт Г.Л.А. Понятие права. / Г.Л.А. Харт; пер. с англ.; под общ. ред. Е.В. Афонасина и С.В. Моисеева. – СПб.: Изд-во С.-Петербур.ун-та, 2007. – 302 с.
5. Дедов Д. И. Юридический метод / Д. И. Дедов. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 160 с.
6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
7. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
8. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / Відп. ред. В.Г.Ротань. – К.:Юрид. книга; Севастополь; Ін-т юрид. дослід., 2008–848 с. – С. 324.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ДОСТУПУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Івасенко Тетяна

*студентка юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету*

Людина не може існувати окремо від інститутів громадянського суспільства, в тому числі й від органів місцевого самоврядування. Вона бере активну участь у їх створенні та функціонуванні. Особливе значення у діяльності органів муніципальної влади належить громадянам України, за волевиявленням яких ці органи стають легітимними або які стають їх посадовими особами та виконують визначені законодавством повноваження щодо вирішення питань місцевого значення. Саме реалізація конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування стає важливою умовою для ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні. У практичній діяльності громадяни України, враховуючи невисокий рівень правової культури населення, не завжди повністю усвідомлюють зміст даного права, не знають та не можуть фактично втілити дане конституційне право в життя. Це суттєво впливає на якість кадрового потенціалу муніципальної влади та на можливість органів місцевого самоврядування надавати якісні послуги населенню. З метою вирішення цих проблем ми спробуємо проаналізувати зміст конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування.

Закріплення в Конституції України соціального і правового принципів держави передбачає всю повноту політичних, соціально-економічних, культурних та інших прав і свобод людини і громадянина. Звідси метою сучасного розвитку українського суспільства є утвердження прав людини і громадянина, забезпечення умов для їх повної реалізації [1]. Але деякі положення Конституції України про права і свободи людини і громадянина стають деклараціями або неефективно втілюються в життя, оскільки людина чи громадянин не завжди в повному обсязі розуміють їх зміст та порядок реалізації.

Великого значення в сучасному демократичному суспільстві України набуває процес активної участі громадян України в управлінні не тільки державними справами, але й у вирішенні питань місцевого значення шляхом безпосередньої їх участі в діяльності органів місцевого

самоврядування. Саме реалізація конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування відображає реальність демократичного розвитку України та сприяє ефективності діяльності муніципального апарату та суттєвого поліпшення життя населення на місцевому рівні[2].

У результаті аналізу основних елементів змісту даного права громадян України ми з'ясували його особливі ознаки. До них можливо віднести такі: а) це право громадяни України можуть реалізовувати з метою активної участі у суспільно-політичному житті та (опосередковано) для задоволення власних матеріальних потреб та інтересів; б) ці можливості, що включають у себе дане право, можуть бути реалізовані лише громадянами України; в) у процесі реалізації даного права громадян України неприпустима дискримінація за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території; г) реалізовувати дане право можуть громадяни України, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою в обсягах, достатніх для виконання службових обов'язків; д) втілювати в життя назване право можуть громадяни України шляхом їх обрання чи призначення на відповідні посади в органи місцевого самоврядування та виконання ними своїх посадових повноважень; е) реалізація даного права громадян України можлива лише за активної участі держави та її органів шляхом забезпечення реалізації цього права; є) обмеження реалізації даного права громадян України можливе лише за вмотивованим рішенням суду або в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Отже, під змістом конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування необхідно розуміти систему взаємопов'язаних можливостей, що складають сутність цього права та визначають його основні особливості, за допомогою яких кожен громадянин України має реальну здатність мати доступ до муніципальної служби.

На нашу думку, зміст конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування складається з таких можливостей: а) обиратись чи призначатись на відповідні посади в органи місцевого самоврядування та проходити службу в цих органах шляхом виконання завдань та функцій, що віднесені до їх компетенції; б) вимагати від компетентних посадових осіб органів місцевого самоврядування належної поведінки, що спрямована на створення сприятливих умов для ефективного проходження служби громадянами України на відповідній посаді в органах місцевого самоврядування; в) звертатись до компетентних органів місцевого самоврядування чи держави та їх

посадових осіб чи суду із зверненнями про охорону, захист чи відновлення конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування; г) користуватися можливостями, що наповнюють зміст конституційного права громадян України на службу в органах місцевого самоврядування, з метою задоволення своїх законних потреб та інтересів.

Література:

1. Конституція України. – К., 2006.
2. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. (зі змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 19.06.2003р. № 976 – IV, від 02.10.2003 р. № 1215 –IV) // Офіційний вісник України. – 2001. – № 26. – Ст. 1151.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Качунь Віталій

студент юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Системне реформування та демократичні перетворення, що спрямовані на формування України як демократичної, соціальної, правової держави, її поступове входження в європейський та світовий правовий простір викликають значний інтерес до проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина, тому що людина є основним ціннісним орієнтиром подальшого розвитку сучасної держави і суспільства, а визнання, забезпечення і захист її прав, свобод і законних інтересів являє собою своєрідний індикатор перевірки на ефективність і життєздатність конституційної теорії, ідеології та практики, відображеної в доктрині сучасного українського конституціоналізму.

Однак проблему захисту прав та свобод людини і громадянина, без сумніву, можна назвати однією з найбільш актуальних і злободенних проблем у сучасній Україні, про що, наприклад, свідчить той факт, що за кількістю звернень громадян до Європейського суду з прав людини Україна займає четверте місце (після Росії, Туреччини та Румунії). Так, на сьогоднішній день на розгляді Євросуду близько 14 тис. заяв, поданих проти України [1].

Важливою умовою вирішення завдань, пов'язаних із втіленням у життя конституційного положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні

найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України), є створення дієвого механізму захисту основних прав та свобод людини і громадянина. Це завдання повністю відповідає іншим положенням Конституції України, зокрема, сформульованим у ст. 55 про захист прав та свобод людини і громадянина судом та іншими, незабороненими законом засобами від порушень і протиправних посягань.

Істотною складовою загальнодержавного механізму захисту прав та свобод людини і громадянина є діяльність Конституційного Суду України, який займає особливе місце в цьому механізмі.

Особливість ролі органу конституційної юстиції України у сфері захисту прав і свобод людини проявляється в тому, що Конституційний Суд України не розглядає індивідуальні скарги громадян, це не належить до його повноважень (ст. 13 Закону України від 16 жовтня 1996 р. «Про Конституційний Суд України» — далі: Закон України «Про Конституційний Суд України») [2], немає права ініціювати конституційне провадження, зокрема, і з приводу захисту прав людини (ст. ст. 40, 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України»). Разом з тим є об'єктивні підстави стверджувати, що Конституційний Суд України здійснює функцію захисту прав та свобод людини і громадянина, незважаючи на те, що чинним законодавством такої функції прямо непередбачено. Позиція про фактичну наявність цієї функції, більш того, визнання її провідної ролі в діяльності органу конституційної юрисдикції або виокремлення захисту прав та свобод людини і громадянина як «наскрізної функції» при здійсненні всіх повноважень Конституційного Суду України є поширеною серед вчених і практиків, більш того, вона набуває статусу аксіоми, що випливає з положень ст. 2 Закону України «Про Конституційний Суд України», що визначає завдання Конституційного Суду України гарантувати верховенство Конституції України, яка, у свою чергу, містить норми про права та свободи людини і громадянина, а також ст. 17, що закріплює присягу судді Конституційного Суду України, а саме: «захищати ... конституційні права і свободи людини і громадянина».

Виходячи з основних завдань, повноважень та існуючої практики Конституційного Суду України, реалізація ним функції захисту прав та свобод людини і громадянина виражається в такому.

Перш за все, шляхом здійснення перевірки законопроектів про внесення змін до Конституції України (ст. 159 Конституції України) на предмет того, чине передбачають ці зміни скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина (ст. 157 Конституції України).

Не менш важливе значення для забезпечення і захисту прав і свобод людини має діяльність Конституційного Суду України щодо офіційного

тлумачення Конституції та законів України (п. 4 ст. 13, ст. ст. 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України»). Рішення Конституційного Суду України з цих питань сприяють зміцненню правових гарантій прав та свобод людини і громадянина, що підтверджує значущість органу конституційної юстиції в механізмі захисту прав і свобод людини. Як один із прикладів можна навести рішення

Таким чином, місце прав людини в діяльності органу конституційної юстиції не варто розуміти занадто вузько — тільки у зв'язку з розглядом звернень громадян. Права людини знаходять своє відображення у всій палітрі наданих Конституційному Суду України повноважень, червоною ниткою проходячи крізь будь-яке його рішення.

Водночас саме у розгляді звернень громадян безпосередньо проявляється функція захисту прав і свобод людини органом конституційної юстиції.

Згідно зі ст. 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» з конституційним зверненням до Конституційного Суду мають право звертатися фізичні та юридичні особи щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду і досвіду діяльності Конституційного Суду України дозволяють зробити висновок про доцільність введення інституту конституційної скарги в Україні (шляхом внесення відповідних змін до Конституції України, до Закону України «Про Конституційний Суд України», до Регламенту Конституційного Суду України, до процесуальних кодексів України). Це сприятиме вдосконаленню функції захисту прав та свобод людини і громадянина та розширить можливості індивідуального доступу людини до конституційної юстиції в Україні.

Література:

1. Про стан дотримання та захист прав і свобод людини в Україні: доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ombudsman.kiev.ua/dopovid>.
2. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовт. 1996 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 49. — Ст. 272.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Цапик Вікторія

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Головний зміст підприємництва як фундаментальної основи конституційного ладу складає конституційне право громадян на підприємницьку діяльність. Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом[1]. Це право базується на свободі підприємницької діяльності, тобто на реальній можливості здійснення особою на власний розсуд і ризик господарської діяльності, не забороненої законом, з метою одержання прибутку.

Дослідження теоретичних і практичних проблем забезпечення державою конституційного права людини і громадянина на підприємницьку діяльність зумовлена тим, що: тривалий час у системі прав і свобод людини в Україні вказане право було відсутнє, а його закріплення в Конституції нашої держави відбулось зовсім недавно, що зумовлюватиме актуальність досліджень в цій царині ще протягом тривалого часу. Також зростає роль прав людини в Україні, а саме необхідно нарешті зробити акцент не тільки на загальнотеоретичних аспектах прав людини, але й звернути увагу на проблеми забезпечення цих прав, зосередитись на вивченні та створенні дієвих механізмів реалізації, охорони та захисту права на підприємницьку діяльність в Україні. Конституційне право на підприємницьку діяльність в жодному разі не може бути реалізовано, а тим більше захищено, без всебічної участі в цьому держави, бо відбувається безповоротна інтеграція України у світове, зокрема європейське співтовариство. Тому існує нагальна потреба вдосконалення чинного законодавства в цій сфері, приведення його у відповідність з принципами, проголошеними чинною Конституцією України. Саме тому дослідження права на підприємництво через призму діяльності держави є актуальним напрямком сучасної конституційно-правової науки.

У науковій літературі розгляд вищевказаної проблеми в контексті загальних проблем конституційного права проводився у працях М. С. Бондаря, М. В. Вітрука, С. Л. Лисенкова, О. Ф. Фрицького, та інших.

Реалізація права неможлива без активної участі держави. Вона відбувається відповідним способом, з використанням належних засобів та дотриманням умов. Порядок організації реалізації права представляє собою цілий юридичний механізм. Щодо конституційного права на

підприємницьку діяльність – він встановлений на законодавчому рівні як процедурно-правовий. Через те, реалізація права на підприємницьку діяльність не зводиться лише до закріплення цього права за суб'єктом, а означає користування правом у регламентованому законодавством процедурно-правовому порядку[2.с.100].

Основний Закон України окрім того, що закріплює за кожним право на підприємницьку діяльність, ще і встановлює відповідні умови, так звані обов'язки, з дотриманням яких можна без перешкод на практиці реалізувати зазначене право. Одним із провідних принципів конституційного статусу людини і громадянина є єдність прав і обов'язків. Конституція України разом із найбільш важливими правами і свободами людини і громадянина встановлює й конституційні обов'язки як громадян, так і кожного, хто постійно проживає або знаходиться на території України. Це повністю відповідає існуючим міжнародним стандартам, адже ст. 29 Загальної декларації прав людини проголошує, що «кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки і можливий вільний і повний розвиток її особистості»[3]. Саме держава встановлює умови, за яких реалізується те чи інше право, закріплене в Конституції. В історичному перебігу розвитку цивілізації держава, її завдання та функції в усі часи зумовлювали сфери та межі втручання держави у суспільні відносини та ступінь забезпечення загальносуспільних і групових інтересів, прав, свобод окремого індивіда[4. С.57].

Під умовами реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність слід розуміти сукупність вимог, що закріплені на законодавчому рівні і висуваються державою до осіб (незалежно від приналежності до громадянства), які мають намір займатися підприємницькою діяльністю, з дотриманням яких надане Конституцією право перетворюється в реальну дійсність. Держава приділяє значну увагу регулюванню підприємницької діяльності та умов її здійснення. Це цілком логічно, оскільки підприємництво є рушійною силою економіки, без розвитку якої неможливий розвиток держави в цілому. Але сьогодні, нажаль, багато питань у цьому напрямі потребують корегування та удосконалення. Позитивним є те, що держава не стоїть на місці, а продовжує плідну роботу у даній сфері, оскільки розвиток підприємництва в Україні залежить передусім від створення реальних, повноцінних ринкових умов, що дадуть змогу особам повною мірою реалізовувати своє конституційне право на підприємницьку діяльність та створюватимуть атмосферу підтримки підприємництва як основи соціального прогресу.

Оптимальне визначення права на підприємницьку діяльність можна вивести лише за умовою його всебічного аналізу за суттю, змістом та формою.

Так, за суттю право на підприємницьку діяльність – це визнані Конституцією та законами України можливості певної поведінки людини і громадянина в сфері виробництва з метою одержання прибутку. За змістом – це певні матеріальні блага в сфері виробництва та права на ці блага, а саме: право на їхній обмін, розподіл, володіння, користування, розпорядження, одержання прибутку. За формою – це міра або образ, спосіб, форма поведінки, виявлення волі, інтересів, можливостей людини і громадянина у сфері виробництва.

Право людини і громадянина на підприємницьку діяльність – це визнана та гарантована Конституцією та законами України можливість людини і громадянина самостійно, ініціативно, систематично, на власний ризик діяти у сфері виробництва, розподілу, обміну, надання послуг, зайняття торгівлею та використання матеріальних благ з метою одержання прибутку.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Бігняк О. Поняття права на підприємницьку діяльність / Бігняк О. // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 99–102.
3. Загальна декларація прав людини // Права людини. Міжнародні договори України. – К., 1992. – С. 18–24.
4. Темченко В. І. Права і свободи людини як критерій розмежування функціональної спрямованості держави / Темченко В. І. // Право України. – 2005. – № 11. – С. 55–59.

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ТУРИСТ» ЗА
ДОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ**

Яворський Роман Іванович

*асистент кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету
ЛНУ ім. І.Франка*

Проблема з'ясування терміну «турист» в науці цивільного права та в договірному регулюванні туристичних послуг зокрема є однією з центральних категорій. Для більш повного з'ясування слід звернутись на визначеннях, що даються в національних та міжнародно-правових актах.

На думку В.А. Квартального, під туризмом слід розуміти тимчасове переміщення осіб з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість в своїй країні у вільний час з метою отримання задоволення і відпочинку, оздоровчих, гостьових, пізнавальних або професійних цілях, але без заняття оплачуваної роботи у відвідуваному місці.[1, с.234]

Так, в Конвенції ООН «Про митні пільги для туристів» 1954 року під словом «турист» розуміється: «будь-яка особа, незалежно від його раси, статі, мови та релігії, яка знаходиться на території Договірної держави, крім тої держави, в якій ця особа зазвичай проживає, і залишається там не менше 24 годин і не більше 6 місяців на протязі будь-якого дванадцятимісячного періоду з дозволеною ціллю, крім цілей професійної діяльності, що оплачується в країні, що відвідується». Подібне визначення дано в «Римській Конвенції з туризму і міжнародних подорожах» 1963 року.[2]

М.Б. Біржаков вважає, що «турист – це тимчасовий і ночуючий відвідувач місцевості або країни, що відрізняється від місця його постійного проживання».[3, с.37]

На думку Т.Т. Сунарчиної, «туристом» слід вважати споживача туристичних послуг, що знаходиться з цією метою поза місцем свого проживання як мінімум з однією ночівлею і не більше шести місяців підряд без зайняття підприємницькою або іншою оплачуваною діяльністю.[4, с.167]

Поняття туризм дається в ст.1 ЗУ «Про туризм»[5] і визначено як «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає». Поняття турист визначається як «особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою

законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін».

Поняття категорії турист в науці цивільного права також є погано дослідженим, оскільки існує велика кількість міжнародних та національних нормативно-правових актів, що звужують або розширюють поняття «турист». Серед міжнародних актів досить часто науковці посилаються на «Рекомендації зі статистики 1993 року». Так, Гудима М.М. в своєму кандидатському дослідженні при визначенні сторін договору про надання туристичних послуг, зокрема туриста, посилається на «Рекомендації зі статистики 1993 року». Посилаючись на ці «Рекомендації» М.М. Гудима не включає до категорії туристів пасажирів круїзних лайнерів; відвідувачів, що не здійснюють ночівлю в країні відвідування; осіб, що ночують в купе вагонів.[6, с.46]

Проте на нашу думку дана позиція є спірною виходячи з наступних аргументів. У 2008 році були прийняті Статистичною Комісією ООН «Міжнародні рекомендації зі статистики 2008 року»[7], які є новою редакцією стосовно «Рекомендацій зі статистики» 1993 року. Відповідно до цього акту, до категорії туристів також не віднесено осіб, що перераховано в «Рекомендаціях зі статистика туризму», що прийняті 1993 року, на які посилається М.М. Гудима. Проте, звертаючись до преамбули, визначень та цілей прийняття даного акту варто зазначити, що даний акт прийнятий з метою вироблення єдиної методики визначення обсягів туристичних потоків відповідної країни чи регіону. В п.1.9 вказано, що в даних Рекомендаціях всі поняття вживають з економічної та статистичної точки зору. В п. 2.9 визначено поняття «турист» через категорію відвідувач, зокрема відвідувачем є особи, що відвідують основне місце призначення з будь-якою ціллю (в тому числі професійно-діловою) не пов'язаною з працевлаштуванням на підприємстві, що зареєстроване в країні чи місці відвідання. В п.2.59 вказано категорії осіб, що не відносяться до туристів, де були виключені, зокрема, і пасажирів круїзних лайнерів та яхт та транзитні пасажирів, проте в п. 2.63 вказано, що «Для деяких країн пасажирів круїзних суден і яхт є значним за обсягом туристичним ринком. У зв'язку з необхідністю забезпечення узгодженості понять місця проживання та економічної території з аналогічними поняттями, які у національних рахунках і платіжному балансі, їх облік в статистиці туризму буде залежати від застосування цих понять щодо круїзного судна, на якому перебувають і відбувають такі пасажирів». Тобто згідно цих «Рекомендацій зі статистики туризму» пасажирів круїзних лайнерів та яхт будуть вважатись туристами тих країн, де вони почали і закінчили подорожі. Не включаючи до категорії туристів пасажирів круїзних лайнерів велика кількість правовідносин не будуть належним

чином врегульовані: не потрібна буде необхідність отримання ліцензії на здійснення туроператорської діяльності, на пасажирів круїзних суден та яхт не буде розповсюджуватись права та гарантії туриста, то відповідно який статус їх буде під час такої подорожі. Згідно статистики Міжнародної асоціації круїзних компаній за підсумками 2013 року кількість пасажирів круїзних лайнерів становить 21,7 мільйона, загальний обіг коштів становить 36,7 млрд. доларів США. [8]

Відповідно до «Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності», що прийнята згідно «Рекомендацій з статистики туризму 1993 року» в п.2.7.1.3.3., що дає перелік характерних туристичних послуг в підпункті 61.20.12 (послуги водного транспорту) включені в тому числі пасажирські круїзи.[9]

Отже, проведений аналіз «Міжнародних рекомендацій зі статистики туризму 2008 року» дає можливість дійти висновку, що метою цього акту є способи визначення обсягів туристичного потоку для кожної країни і статус туриста застосовується тільки в тих випадках, коли ця особа є туристом для відповідної держави. Терміни та методи визначення статусу туриста не відображають юридичну природу статусу туриста та не можуть слугувати джерелом права для визначення правової категорії «турист», особливо як сторони договору про надання туристичних послуг.

Рядом вчених піднімалось питання чи відносити до категорії «турист» осіб, що перебувають в службовому відрядженні в місці відмінному від постійного місця проживання та осіб, що здійснюють подорож з метою участі в зустрічах та переговорах. Відповідно до статистики 2014 року Міжнародної туристичної організації обсяг коштів, що були витрачені особами, які здійснили подорож з професійно-діловою ціллю становив 567 млрд. доларів США.[10]

На думку В.А. Квартального, на цих осіб розповсюджується поняття «турист», оскільки джерелом оплати є не країна перебування, а місце постійного проживання. Більше того, в ст.1 ЗУ «Про туризм» туристом визначається особа, яка в «професійно-ділових» цілях відвідує іншу місцевість, така позиція підтримується і в інших номартивно-правових актах.

Очевидно, що ЗУ «Про туризм» та міжнародні конвенції даючи визначення поняттю «турист» мали на меті виокремити дану категорію з трудовими емігрантами, біженцями та особами, що виїжджають на постійне місце проживання у відповідну країну.

В туристичній практиці вже після укладення договору часто виникають ситуації, коли в силу якихось причин турист не може здійснити туристичну подорож. За законодавством ряду країн Європейського Союзу при виникненні подібних ситуацій турист може «передати своє право на подорож іншій особі, яка відповідає вимогам, що

ставляться до неї відповідно до специфіки туру». Аналогічна норма закріплена в «Конвенції про контракт на подорож» 1970 року[11] та Параграф 651b Німецького цивільного уложення.[12] Введення даного положення в законодавство та ділову практику дало б змогу уникнути конфліктів між сторонами при виникненні подібних ситуацій. Проте, варто детально врегулювати ситуації, за яких можлива заміна туриста іншою особою. Рекомендується внести в ЗУ «Про туризм» статтю 20-1 «Заміна туриста третьою особою» в наступній редакції:

1. Не пізніше 14 днів до початку подорожі турист вправі здійснити заміну своєї особи на іншу, якщо остання відповідатиме особливим вимогам для участі в цій подорожі.
2. Туроператор має право вимагати від туриста покриття додаткових витрат, що виникли внаслідок такої заміни.

Включення ч.4 до ст.20-1 ЗУ «Про туризм»[5] зумовлено наступною причиною: при різного роду акція, для прикладу «акція раннього бронювання» чи СПО туроператорів (СПО – спеціальна пропозиція оператора), що дають можливість зекономити на вартості туристичної послуги, туристи свідомо можуть бронювати такі тури і в подальшому перепродувати за цінами, що є в момент заміни туриста.

Джерела:

1. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма. М.: Финансы и статистика. 2003. – с. 231.
2. Адамова О.С. Поняття та джерела туристського права. - [Електронний ресурс] – URL: <http://apdp.in.ua/v53/08.pdf> – [15.10.2013]. – Назва з екрану.
3. Биржаков М.Б. Введение в туризм. - СПб.: Торговый дом «Герда», 1999. - С.37.
4. Сунарчина Т.Т. Гражданская правосубъектность коммерческой туристской организации в Российской Федерации: дис. Канд. юрид. наук. 12.00.03. Сунарчина Т.Т. – Москва: РГБ, 2005 – ст.167
5. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 31. – Ст. 241.
- 6.Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Гудима Марія Мирославівна ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. - К., 2012. - 46с.
7. «Міжнародні рекомендації зі статистики туризму» — [Електронний ресурс] -URL: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/Seriesm_83rev1r.pdf – [15.03.2015]. – Назва з екрану.
8. Статистика та факти індустрії круїзів. – [Електронний ресурс] – URL: <http://www.statista.com/topics/1004/cruise-industry/> – [19.04.2015]. – Назва з екрану.

9. Наказ Державної Туристичної Адміністрації України «Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності» від 08.12.2003 року №142/394
10. Програма автобусного туру туристичного оператора «Аккорд тур» - – [Електронний ресурс] – URL: http://www.akkord-tour.com.ua/product.php/product_id/2107/category_id/106/land_id/2 – [19.04.2015]. – Назва з екрану.
11. Статистика Всесвітньої Туристичної Організації з обсягу наданих туристичних послуг особам, що здійснюють подорож в професійно-ділових цілях - [електронний ресурс] // URL: <http://media.unwto.org/press-release/2015-04-15/exports-international-tourism-rise-us-15-trillion-2014> [23.04.2015]. - Назва з екрану.
11. Международная конвенция по контракту на путешествие (Брюссель, 23 апреля 1970 года) - [електронний ресурс] // URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_415 [03.05.2013]. - Назва з екрану.
12. German Civil Code - [електронний ресурс] // URL: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p2620 [11.10.2013]. – Назва з екрану.

**СУТНІСТЬ, ФОРМИ ТА ЗМІСТ ІНФОРМУВАННЯ УЧАСНИКІВ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Волянницька Ганна Петрівна

*студентка юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету*

Отримання учасниками суспільних відносин достовірної і повної інформації про процеси та явища у суспільстві, державі, навколишньому середовищі є основою реалізації їх інформаційних потреб, складовою формування демократичного суспільства. Вітчизняне законодавство, наприклад, серед головних напрямів і способів державної інформаційної політики визначає забезпечення доступу кожного до інформації.

Окремі аспекти цієї проблеми розкривалися у роботах вітчизняних науковців: Ю.П. Аленіна, О.М. Дроздова, І.І. Когутича, А.В. Красницької, Є.Д. Лук'янчикова, О.Р. Михайленка та інших.

Метою дослідження є комплексне вивчення поняття, процесуального порядку та елементів інформування як кримінально-процесуальної діяльності уповноважених законом суб'єктів та інституту кримінально-процесуального права.

Поняття «інформування» за своєю суттю і змістом охоплює такі поняття як «виклик», «повідомлення» і «повістка», які в цілому відображають відомості, закріплені законодавцем у відповідній процесуальній формі та які можуть використовуватися суб'єктами інформування в процесі їх комунікативної діяльності під час провадження у кримінальних справах. А враховуючи специфіку правового регулювання та правову природу інформування учасників кримінального провадження слід розглядати як окремий елемент кримінально-процесуальної діяльності, як міжгалузевий процесуальний інститут та як самостійний правовий інститут кримінального процесу.

Зокрема, у правовому колі інституту інформування в кримінальному процесуальному законодавстві використовуються наступні загальні поняття: «повідомлення», «виклик прокурором, слідчим», «судовий виклик», «повістка», «привід», «явка» тощо.

Сутність інформування виступає невід'ємним елементом процесуального статусу учасників кримінального провадження, оскільки право на інформацію та доступ до неї, їх реалізація виражаються у процесуальних правах його учасників та забезпечуються кримінальним процесуальним законодавством.

В науці кримінального процесу, однією із ознак правового інституту інформування розглядається його зміст, який полягає у доведенні до відома осіб, залучених до сфери процесуальних відносин, про вжиті щодо них рішення або проведені процесуальні дії. Зумовленість розширення та ускладнення суспільних відносин, пов'язаних із інформуванням у кримінальному судочинстві сприяє тому, що даний інститут постійно знаходиться в розвитку та удосконаленні, що служить ще однією його ознакою [1, с.11-17].

Інститут інформування у кримінальному провадженні – це сукупність кримінально-процесуальних норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються з приводу форм інформування, процесуального порядку інформування, закріплюють коло його учасників, їх права, обов'язки і законні інтереси та правові наслідки у разі невиконання його вимог. [2, с.196].

Аналізуючи норми КПК України слід зазначити, що інформування учасників кримінального провадження допускається як у письмовій, так і в усній формі. В більшості норм КПК України передбачена або обов'язково вказується на письмове забезпечення відповідної форми інформування (виклику слідчим, прокурором, судового виклику та повідомлення). Зокрема, у ст. 276 КПК України зазначається, що повідомлення про підозру обов'язково здійснюється в письмовому вигляді [3]. Поряд з ними, існують норми, в яких усна чи письмова форма повідомлення або повістки прямо не передбачена КПК України, тобто вирішення питання про їх форму законодавець залишив на розсуд правозастосовчих органів.

Учасниками інформування у кримінальному провадженні є особи, які беруть участь у кримінальному провадженні та на підставі норм КПК України, наділені суб'єктивним правом та/або юридичним обов'язком інформувати, а також бути проінформованим. В такому випадку, у кримінальному провадженні можна виділити наступних учасників інформування: 1) які тільки інформують інших учасників кримінального провадження; 2) які інформують інших учасників кримінального провадження та інформуються безпосередньо самі; 3) яких тільки інформують у кримінальному провадженні.

Отже, сутність інформування у кримінальному провадженні полягає в тому, що дане правове явище є елементом кримінально-процесуальної діяльності стосовно доведення до відома учасників кримінального провадження у відповідній формі (повідомлення, виклик слідчим прокурором, судовий виклик, повістка) їхніх процесуальних прав, свобод, обов'язків та законних інтересів відомостей про проведені процесуальні дії та прийняті щодо них рішення.

Джерела:

1. Марущак А.І. Концептуальний підхід до забезпечення доступу до інформації в Україні / А.І. Марущак, Є.Д. Скулиш // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2012. – № 1 (8). – С. 11-17.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
3. Кримінальний процес України: Загальна частина: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.І. Литвинчук, Ю.О. Гришин, С.О. Іваницький; [за заг. ред. М.Й. Курочки]. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім Е.О. Дідоренка, 2010. – 406 с.

Науковий керівник: Рогатинська Ніна Зіновіївна, кандидат юридичних наук, доцент, зав. кафедри кримінального права і процесу Тернопільського національного економічного університету

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Дідківська Галина Василівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології Національного університету державної податкової служби України

Один із напрямів сучасного формування й розвитку правової держави пов'язується з удосконаленням різних галузей права та відповідного законодавства у сферах боротьби зі злочинністю, забезпечення відповідальності осіб, які вчинили злочин, досягнення цілей покарання щодо засуджених до позбавлення волі.

Політика держави у сфері виконання кримінального покарання визначає цілі, принципи, стратегію, основні напрями, форми та методи діяльності із забезпечення виконання покарання, виправлення засуджених, попередження вчинення ними нових злочинів. Цілі та принципи політики в цій галузі як складової частини політики у сфері боротьби зі злочинністю, ґрунтуються на вироблених міжнародним співтовариством положеннях про поведження із засудженими, відповідних міжнародних нормативно-правових актах, досягненнях сучасної науки [1].

З іншого боку, докорінне і часом болюче реформування багатьох сфер життя викликало у країні економічну нестабільність, зміну на рівні державної політики ідеологічних настанов особи щодо власності, засобів

виробництва, відверто корисливі прагнення значної частини новоявлених бізнесменів і навіть приватновласницький (з метою первісного нагромадження капіталу) екстремізм багатьох з них. Зростає індивідуалізм, здирицтво, правовий і моральний нігілізм серед усіх верств суспільства, а тим більше серед його маргінального прошарку; обмеженість матеріальних ресурсів і намір отримати до них доступ щоб то не було, навіть ціною життя іншого, стає домінантою користолюбства, причиною напружених міжособистісних стосунків і конфліктів у багатьох сферах людського буття, які нерідко завершуються трагічно. Соціальна нерівність, яка в нашій країні проявляє себе різко і невиправдано жорстоко та несправедливо, применшує значущість людської особи як соціальної цінності, руйнує солідарність у суспільстві, знімає морально-правову заборону “Не вбий!” Зменшення рівня недоторканності особи робить її життя й здоров’я незахищеним і доступним для будь-яких кримінальних маніпуляцій [1].

На сьогодні будь-яка молода людина, яка повернулася з місця позбавлення волі, опиняється в складній соціально-психологічній та економічній ситуації. Природно, що будь-хто при виході з місць позбавлення волі отримує не тільки психологічний, але й культурний шок, що пов'язано зі швидкими перетвореннями в соціально-економічній та політико-психологічній сфері. Така людина опиняється в центрі динамічних позитивних і негативних соціальних процесів і явищ. Разом з тим, складнощі адаптації до нового середовища передбачають і створення державою необхідних умов для повноцінного повернення людини в соціум. Оновлення соціального статусу особистості йде через подолання бар'єрів спілкування, оновлення вмінь і навичок жити в новому життєвому просторі. Цей процес складний, він потребує нових знань, волі, наснаги, бажання влитись у соціум. Не кожному вдається витримати всі умови і перебороти складнощі ресоціалізації [2].

Більшість соціально-психологічних підходів до соціалізації особистості ґрунтується на усвідомленні унікальності її буття, на переконаннях у тому, що вона є високосвідомою істотою з невичерпними потенційними можливостями для позитивного росту і самоактуалізації в суспільстві. Однак, поряд із соціально прийнятними зразками людської поведінки, існують й антигромадські, антисоціальні прояви (наркоманія, алкоголізм, злочинність, жорстокість, апатія, суїцид тощо), які є наслідком асоціалізації особистості [3].

Вищезазначені виклики суспільства, що переслідують осіб звільнених з місць ув'язнення постійно змінюються. Тому, напрямки вдосконалення діяльності з попередження злочинів особами, що звільнені з місць позбавлення волі дозволяють зробити наступний висновок: попередження рецидивної злочинності являє собою цілісний соціальний

процес, що складається в проведенні заходів різних масштабів і напрямків, які здійснюються усіма відділами та службами державних органів, соціальними службами та громадськими організаціями. Змістом цього процесу є заходи щодо вдосконалення діяльності з адаптації засуджених, що звільнені.

Література:

1. Кримінологія. Особлива частина: Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман; За редакцією І. М. Даньшина. — Харків: Право, 1999. 232 с.
2. Методичні рекомендації для працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо роботи з молоддю, яка звільнилася з місць позбавлення волі: Методичні рекомендації / За ред. О.І. Пилиненка. - К.: Держсоцслужба, 2006. - 112 с.
3. Електронний ресурс доступу: <http://psychlib.com.ua/asocialni-proyavi-osobistosti.htm>

ЩОДО ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Заруцький Вадим Анатолійович

*старший експерт сектору дактилоскопічної експертизи та обліків
відділу криміналістичної експертизи та обліків НДЕКЦ при УМВС
Волинської області*

Проблематика використання досягнень науково-технічного прогресу у кримінальному судочинстві, інформатизації судово-експертної діяльності міститься у розробках зарубіжних та вітчизняних науковців Т. В. Аверьянкової, Л. Є. Ароцкера, А. Ф. Аубакірова, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, К. І. Беякова, П. Д. Біленчука, С. Ф. Бичкової, В. В. Бірюкова, А. І. Вінберга, М. С. Вертузаєва, Г. І. Грамовича, Г. Л. Грановського, Л. Г. Еджубова, О. О. Ейсмана, Н. І. Клименко, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, Ю. О. Мазніченка, В. С. Митричева, З. С. Меленевської, Ю. О. Пілюкова, М. С. Польового, О. Р. Росинської, О. О. Садченка, М. В. Салтевського, М. Я. Сегая, І. Я. Фрийдмана та інших вчених. Однак, зміни законодавства, науково-технічний прогрес, реорганізації судово-експертної системи породжують нові проблеми, розв'язання яких потребує нових зусиль науковців [1-7 та ін.].

Незважаючи на різноплановість визначень, слід зауважити спільний підхід авторів, які розглядають інформаційне забезпечення як діяльність з

отримання певної інформації з подальшим її використанням при проведенні судових експертиз [1-7].

На нашу думку, інформаційно-довідкове забезпечення судових експертиз необхідно розглядати у двох аспектах: як діяльність з отримання інформації, вагомої для використання під час проведення судової експертизи, та як сукупність матеріальних об'єктів, яка містить інформацію, що може бути використана в ході здійснення судово-експертної діяльності.

До змісту структури інформаційного забезпечення судових експертиз, поряд з іншими, слід віднести: вихідну інформацію, тобто, відомості які необхідні для виконання судових експертиз, що містяться у наведених джерелах інформації, яку можна розглядати як експертну інформацію, а саме як джерела експертної інформації; методичні питання створення системи інформаційно-довідкового забезпечення; цілі і принципи.

Інформаційно-довідкове забезпечення судово-експертної діяльності – це комплекс організаційних, управлінських, правових заходів щодо відбору, зосередження і систематизації необхідних відомостей з різних галузей знань і джерел експертної практики, і формування на цій основі інформаційних ресурсів, які є змістом інформаційних систем, результатом функціонування яких являється видача суб'єктом судово-експертної діяльності відомостей необхідних для виконання експертних завдань.

Література :

1. Белкин Р. С. Понятие, виды и процессуальная природа исходной информации при производстве криминалистических экспертиз / Р. С. Белкин // Проблемы информационного и математического обеспечения экспертных исследований в целях решения задач судебной экспертизы : матер. всесоюзн. науч.-практ. конф. – М., 1983. – Ч. 1. – С. 10-23.
2. Бірюков В. В. Аналіз інформації баз даних сучасних інформаційних систем – реальний резерв удосконалення розкриття злочинів / В. В. Бірюков // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2011. – № 3. – С. 6-9.
3. Грановский Г. Л. О теоретических основах экспертной информатики / Г. Л. Грановский // Проблемы информационного и математического обеспечения экспертных исследований в целях решения задач судебной экспертизы : мат. всесоюзн. науч.-практ. конф. – М., 1983. – Ч. 1. – С. 19-23.
4. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекц. / Клименко Н. І. – К. : ІнЮре, 2007.

5. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монограф. / Є. Д. Лук'янчиков. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 323 с.
6. Сегай М. Я. Типология экспертных задач / М. Я. Сегай // Криминалистика и судебная экспертиза. – К., 1988. – Вип. 37. – С. 9-18
7. Эйсман А. А. Информационное обеспечение и автоматизация судебной экспертизы / А. А. Эйсман, Л. Г. Эджубов // Вопросы судебной экспертизы : сб. науч. труд. ВНИИСЭ. – М., 1980. – Вып. 43. – С. 50-57.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ

Кірізлєєв Семен Миколайович

здобувач кафедри криміналістичних експертиз Навчально-наукового інституту підготовки фахівців експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ

Відзначимо, що на сьогодні, питання криміналістичної класифікації протиправних посягань на культурні цінності не були предметом дослідження в юридичній літературі, а тому є актуальними і потребують розроблення.

У юридичній літературі, в якості підстав криміналістичної класифікації, пропонувалося : склад злочину, обстановка, слідова картина, способи вчинення та інші елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень [1-3 та ін.].

Розглядаючи кримінальні правопорушення пов'язані з культурними цінностями, як об'єкт криміналістичної класифікації, слід мати на увазі, що як і інша наукова класифікація, ця логічна операція передбачає не розподілення по групах реальних подій (предметів, явищ і процесів), а лише розділення обсягу поняття явищ вказаної категорії.

Криміналістична класифікація правопорушень пов'язаних з культурними цінностями є не тільки засобом, однією необхідною умовою отримання знання про специфіку їх окремих підгруп і видів, що входять як елемент до даної підгрупи, але також є засобом систематизації отриманих знань.

Аналіз наукових публікацій дозволив нам в якості підстав криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень у сфері обігу культурних цінностей визначити елементи криміналістичної характеристики та виділити такі групи :

1) кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом привласнення знайденого або такого, що випадково опинилося в певної особи, чужого майна, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність (ст. 193 КК України);

2) кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом порушення встановленого порядку переміщення історичних та культурних цінностей через митний кордон України (ст. 201 КК України);

3) кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом порушення встановлених законом правил та порядку здійснення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини (ст.ст. 298, 298¹ КК України);

4) кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом розграбування національних цінностей на окупованих територіях (ст. 438 КК України).

Створена тим самим своєрідна система елементів дасть можливість визначити : а) специфіку криміналістичної характеристики окремих видів розглянутих кримінальних правопорушень; б) загальні і ситуаційно обумовлені обставини, що підлягають доказуванню; в) характерні для певних видів слідчі ситуації; г) рекомендації, щодо здійснення розслідування, з урахуванням специфіки таких ситуацій та характерних для них завдань; г) напрями, засоби, методи, технології виконання відповідних завдань у послідовній адекватності практичним потребам.

Література :

1. Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений : дис. ... доктора юрид. наук / Колесниченко Алексей Никифорович ; Харьковский юридический институт. – Харьков, 1967. – 530 с.
2. Матвеев М. Г. Криминалістическа класифікація преступлений связанных с умышленным причинением телесных повреждений / М. Г. Матвеев // Криминалістическіе характеристики в методике преступлений : межвуз. сб. науч. трудов. – Свердловск, 1968. – Вып. 69. – С. 80-84.
3. Образцов В. А. Криминалістическа класифікація преступлений : [монограф.] / Образцов В. А. – Красноярск : изд-во Краснояр. ун-та, 1988. – 176 с.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

Кулінич Наталія Дмитрівна

здобувач кафедри криміналістичних експертиз Навчально-наукового інституту підготовки фахівців експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ

Відповідно ст. 3 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. – культурна спадщина України є об'єктом національної безпеки як складова культурних та історичних цінностей. Про важливість збереження пам'яток історії та культури для нинішнього й майбутніх поколінь, як важливого чинника патріотичного виховання громадян, розвитку національної свідомості українського народу йдеться у чисельних наукових публікаціях [1-3 та ін.].

Закон України «Про охорону археологічної спадщини» унормовує державне управління археологічною спадщиною, порядок її наукового дослідження, права та обов'язки дослідників археологічної спадщини. У правовий обіг введені поняття «археологічна спадщина України», «наукова експертиза археологічної спадщини», «охоронювані археологічні території» тощо. Водночас Закон потребує внесення змін для врегулювання права власності на археологічні колекції, підсилення вимог до боротьби з незаконними археологічними розкопками. Однак, однією з проблем є ще досить повільне прийняття нормативно-правових актів протидії протиправним посяганням на культурні цінності.

Викликає занепокоєння те, що внаслідок недостатнього контролю з боку державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування мають місце факти порушення пам'яткоохоронного законодавства. Під час будівельних і сільськогосподарських робіт допускаються руйнування та розорювання унікальних давніх поселень.

Незадовільно проводиться робота з обліку та паспортизації об'єктів культурної спадщини, їх наукового вивчення, класифікації та державної реєстрації, визначення та включення зон охорони пам'яток до проектів планування забудови і реконструкції відповідних міст та селищ.

Узагальнено можна визначити такі основні проблеми у сфері охорони культурної, зокрема археологічної спадщини України:

- а) відсутність інвентаризації і виділення пам'яток археології в натурі;
- б) недослідженість земель на яких знаходяться археологічні пам'ятки;
- в) недостатній контроль за збереженням пам'яток з боку органів влади, що призводить до чисельних випадків їх знищення;
- г) недостатньо дієва координація діяльності МВС, СБУ, Прокуратури України та органів охорони культурної спадщини в питаннях тіньового обігу цінностей в

Україні, а також вивезення їх за кордон; г) розпаювання сільськогосподарських земель на яких знаходиться значна частина пам'яток археології, що потребує термінового дослідження та чіткого визначення меж і режимів використання; д) відсутність науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу культурних цінностей.

Література :

1. Акуленко В. І. Становлення і розвиток законодавства про охорону і використання пам'яток культури в Україні (1917-1991 рр.): дис. канд. юрид. наук у формі наук. доповіді, що виконує функції автореферату: спец. 12.00.01 / АН України, 1992. – 33 с.
2. Базелюк В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / НЮА ім. Я. Мудрого / В. В. Базелюк. – Х., 2012. – 20 с.
3. Гайворонський Є. П. Контрабанда культурних цінностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / НЮА ім. Я. Мудрого / Є. П. Гайворонський. – Х., 2009. – 19 с.

ПРЕЗУМПЦІЯ ІСТИННОСТІ ВИРОКУ

Нижник Р.А.

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Основою правосуддя для встановлення вини або невинуватості особи в скоєні правопорушення є процесуальне рішення. Ефективність судової влади оцінюється за якістю підсумкових рішень, які приймаються судовими органами. Особливе місце серед них займає вирок суду. Саме в цьому акті оцінюється якість підсумкових рішень, які приймаються судовими органами. В ньому знаходять своє відображення, з одного боку, результати наполегливого юридичного, інтелектуального і психічного змагання сторін обвинувачення і захисту, а з іншого боку, рівень професіоналізму, правосвідомості і «совісті» суду. Законний, обґрунтований та справедливий вирок по конкретній кримінальній справі набирає законної сили. У цьому полягає величезне соціальне значення вироку, враховуючи те, що багатовікова юридична практика створила і закріпила правило про презумпцію істинності вироку (рішення).

Презумпція істинності вироку має колосальне значення для регулювання правовідносин як всередині кримінального судочинства, так

і далеко за його межами. Дослідження презумпції істинності вироку здійснювали: Т.Т. Алієв, В.К. Бабаєв, М.І. Бажанов, В.О. Белоносов, Н.О. Громов, Ю.М. Грошев, М.В. Жогін, В.І. Камінська, Є.О. Карякін, О.О. Кримов, О.С. Кобліков, В.О. Морквін, Н.М. Суханова, І.Я. Фойницький та інші.

Метою даного дослідження є визначення сутності та змісту правових презумпцій, а також тенденції їх розвитку та реалізації у кримінальному судочинстві України.

Вирок – єдиний правозастосовний акт, яким суд може спростувати презумпцію невинуватості громадянина, зазначену Конституцією України, і є основою демократичного принципу кримінального судочинства (ст. 62 Конституції України). Однак, якщо презумпція невинуватості потрібна для того, щоб захистити окремого громадянина, то презумпція істинності вироку служить для захисту суспільства в цілому. Саме тому презумпція істинності вироку може бути спростована у виняткових випадках і лише за наявності екстраординарних процесуальних основ.

У КПК України, на відміну від презумпції невинуватості, презумпція істинності вироку не закріплена, але впливає з неї. Зокрема, норми кримінального процесуального закону передбачають, що рішення суду повинно бути законним, обґрунтованим та вмотивованим (ч. 1 ст. 370 КПК України) та підтверджене доказами, які мають бути досліджені під час судового розгляду та оцінені судом (ч. 3 ст. 370 КПК України). [1].

Законність вироку відображає відповідність наведених у ньому висновків нормам матеріального права з дотриманням вимог щодо кримінального провадження, обґрунтованість виражає відповідність висновків суду, викладених у вироку, фактичним обставинам справи, встановленим під час судового розгляду кримінальної справи, вмотивованість вироку полягає в належності та достатності мотивів і підстав для його винесення. Вимога обґрунтованості вироку суду зумовлює необхідність відображення у ньому досліджених доказів і встановлених на їх основі фактів об'єктивної дійсності, на підставі яких суд дійшов до висновку про наявність або відсутність обставин, які охоплюються предметом доказування у кримінальній справі (ст. 91 КПК України). У зв'язку з тим, що всі відображені у вироку висновки суду повинні відповідати об'єктивній дійсності, М.І. Бажанов вказує, що «поняття істинності вироку та його обґрунтованості є тотожними» [2, с. 13].

Істина досягається в ході досудового розслідування в результаті всебічного, повного і об'єктивного дослідження всіх обставин, що підлягають доказуванню матеріалами досудового розслідування. Тому досягнення істини в ході розслідування дозволить прийняти правильне рішення про подальший напрямок кримінальної справи. Істина досягається в ході досудового розслідування в результаті всебічного, повного і об'єктивного дослідження всіх обставин, що підлягають

доказуванню матеріалами досудового розслідування. Тому досягнення істини в ході розслідування дозволить прийняти правильне рішення про подальший напрямок кримінальної справи

Істинність вироку суду, як зазначають Т.Т. Алієв, В.О. Белоносов та Н.О. Громов, «передбачає не тільки достовірність встановлених фактів, але й правильність кримінально-правової кваліфікації вчиненого, відповідність покарання, правильність вирішення всіх інших кримінально-правових і кримінально-процесуальних питань» [3, с. 18]. У такому розумінні істинність вироку суду, являє собою відповідність об'єктивній дійсності наведених у ньому тверджень і висновків суду про встановлені під час судового розгляду кримінальної справи фактичні та юридично значимі обставини кримінальної справи.

Питання істини є центральним для криміналістичного напряму сучасної теорії доказового права, оскільки, саме вона забезпечує спеціальні знання та можливість донести це учасникам процесу, здатність наповнити процесуальні правила ідейним змістом.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що юридична сутність презумпції істинності вироку, що набрав законної сили, полягає у визнанні вироку істинним, доки протилежне не буде доведено у передбаченому законом порядку, а не у припущенні про істинність вироку. Істинність вироку, що набрав законної сили, ґрунтується на дотриманні як норм матеріального закону щодо кваліфікації діяння, так і норм процесуального закону щодо процесу доказування у кримінальних справах, а це свідчить про те, що висновок про істинність вироку спирається на доведеність, а не на вірогідність.

Джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
2. Бажанов М.И. Законность и обоснованность основных судебных актов в советском уголовном судопроизводстве: Автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / М.И. Бажанов. – Х., 1967. – 34 с.
3. Алиев Т.Т. Принцип презумпции истинности приговора, вступившего в законную силу / Т.Т. Алиев, В.О. Белоносов, Н.А. Громов // Российский судья. – 2003. – № 7. – С. 18 – 24.

Науковий керівник: Рогатинська Ніна Зіновіївна, кандидат юридичних наук, доцент, зав. кафедри кримінального права і процесу Тернопільського національного економічного університету

ОСНОВНІ ОЗНАКИ НАРКОЛАБОРАТОРІЙ В УКРАЇНІ

Оперук Віталій Ігорович

кандидат юридичних наук, науковий співробітник ад'юнктури та докторантури Національної академії внутрішніх справ

Останнім часом в ЗМІ все частіше появляється інформація про виявлення та ліквідацію нарколабораторій в різних регіонах держави. З однієї сторони, це є позитивним моментом в боротьбі із незаконним обігом наркотичних засобів на території України, а з іншої – є свідченням того, що все більше підприємливих людей не чистих на руку намагаються заробити на наркозалежних, створивши підпільні нарколабораторії з виготовлення різного роду наркотичних засобів в залежності від потреб осіб, що здійснюють немедичне вживання наркотичних засобів.

Провівши аналіз спеціальної літератури присвячених даному питанню, можна зазначити, що під підпільною нарколабораторією законодавець розуміє - будь-яке приміщення, оснащене промисловим або кустарним обладнанням, за допомогою якого проводиться хіміко-технологічний процес екстрагування (виділення), перегонки, очищення або синтезу нарко- чи психотропної речовини з метою її особистого вживання або збуту іншим особам.

В ході аналізу судово-слідчої практики та архівних кримінальних проваджень було встановлено, що нарколабораторії можуть бути:

- промисловими, які працюють на базі виробничих цехів хіміко-фармацевтичних підприємств, профілюючих хімічних лабораторій науково-дослідних установ і закладів освіти, контрольно-аналітичних лабораторій підприємств хімічної і харчової промисловості;
- кустарними, що створюються за допомогою використання житлових або підсобних приміщень, які обладнані промисловим чи кустарним устаткуванням.

Разом з цим, зазначені підпільні лабораторії можна поділити на такі, що експлуатуються для задоволення особистих потреб, і такі, що виготовляють наркотичні засоби чи психотропні речовини у великих або особливо великих розмірах з метою їх подальшої реалізації, як на території України, так і для подальшого переправлення на території інших держав.

Також не виключена можливість класифікації підпільних нарколабораторій за ознаками кінцевого наркотичного або психотропного продукту, який ними виготовляється (наприклад, із виготовлення ефедрину, кокаїну, героїну, амфетаміну та ін.) [1].

До основних ознак, що свідчать про функціонування підпільної нарколабораторії можна віднести:

- 1) зосередження в одному місці специфічного запаху (ацетону, аміаку, бензину тощо), наявність прекурсорів, реагентів та обладнання;
- 2) відносно низькі ціни на наркотики у даному регіоні порівняно з їх ціною у інших районах;
- 3) систематична робота вентиляційного обладнання, особливо у холодну пору року;
- 4) споживання великої кількості електроенергії, води, газу;
- 5) отримання адресатами посилок: об'ємних, стандартних, в значній кількості;
- 6) бібліотечні замовлення на фармацевтичну та наукову літературу;
- 7) замовлення у великій кількості хімічних компонентів, обладнання, реактивів, розчинів, агрегатів для виготовлення ампул, пігулок, тощо [2].

Підпільні нарколабораторії можуть розташовуватись фактично у будь-якому місці: у ізольованих фермерських господарствах, житлових та підсобних приміщеннях, науково-дослідних установах, виробничих підприємствах, тощо.

Окрім стаціонарних, існують також пересувні та польові нарколабораторії (перші обладнуються, наприклад, у туристичних автомобільних причепах, інші – у тимчасово споруджених укриттях).

Обладнання нарколабораторій також може бути найрізноманітнішим: від примітивного до найдосконалішого. Працювати в них можуть фахівці різного рівня: від кваліфікованих біохіміків до непрофесійних підприємливих осіб.

Таким чином, протидія нарколабораторіям має бути віднесена до пріоритетних завдань підрозділів правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу із незаконним обігом наркотиків. Діяльність нарколабораторії сприяє не тільки незаконному збагаченню її власника, але й втягненню до вживання наркотичних засобів і психотропних речовин нових верств населення та, як наслідок, збільшенню злочинів корисливо-насильницького спрямованості в конкретному регіоні.

Література:

1. Виявлення та документування діяльності нарколабораторій: постановка проблеми. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravnuk.info/2013-12-27-15-14-31/644-viyavlennya-ta-dokumentuvanny-diyalnosti-narkolaboratorij-postanovka-problemi.html>
2. Підпільні нарколабораторії та ознаки їхнього функціонування. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_56628_pidpilni-narkolaboratorii-ta-oznaki-ih-funktsionuvannya.html

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРАВИЛА ПОШУКУ БІОЛОГІЧНИХ СЛІДІВ НА МІСЦІ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Погрібніченко Яна Олегівна

здобувач кафедри криміналістичних експертиз Навчально-наукового інституту підготовки фахівців експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ

Ключове значення для розслідування має пошукова діяльність, спрямована на збирання необхідної інформації про кримінальне правопорушення. Носіями інформації можуть виступати різні об'єкти, у тому числі, й сліди біологічного походження, що відображають ті або інші елементи розслідуваної події, і що, відповідно, є носіями криміналістично значущої інформації. Для того, щоб носії стали джерелами такої інформації, а згодом джерелами судових доказів, передусім їх необхідно виявити.

До основних закономірностей пошукової діяльності слідчого можна віднести наступні: а) відображення в матеріальному середовищі і свідомості людей ознак осіб та об'єктів, які знаходяться в розшуку, що дозволяє їх індивідуалізувати; б) повторюваність поведінки осіб, які знаходяться в розшуку, що дозволяє прогнозувати їх вчинки; в) залежність поведінки осіб, які знаходяться в розшуку, від умов, в яких вони знаходяться; г) обумовленість вибору способів приховування об'єктів, злочинним досвідом тих, що їх приховують, їх професійними навичками і психологічними властивостями; ґ) взаємозв'язок способів приховування об'єктів, що знаходяться в розшуку, і слідів застосування цих способів; д) залежність поведінки осіб, які знаходяться в розшуку, від характеру вчинених ними кримінальних правопорушень, міри їх громадської небезпеки, а також приналежності обвинувачених до певної вікової або злочинної групи [1-3 та ін.].

Успішне розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням слідів біологічного походження, залежить від вміння слідчого за загальною картиною події, яка відбулася, уявити собі її механізм, а також від наявності у нього спеціальних знань про загальні правила виявлення слідів. Ці правила полягають в наступному.

1. Сліди рекомендується шукати в місцях їх найбільш вірогідного знаходження: вони можуть концентруватися на знаряддях правопорушення, посуді, недопалках, предметах, що належать потерпілому, а також на предметах, загублених правопорушником під час боротьби (волосся на гребінці і т.ін.).

2. Необхідно брати до уваги, що правопорушник міг залишити сліди біологічного походження на предметах не лише внаслідок боротьби з

потерпілим, але й в момент ушкодження при подоланні перешкод у приміщенні, де було вчинене кримінальне правопорушення, поза зв'язком з кримінальною подією. Не можна виключати версію про самопоранення правопорушника (використання при вбивстві ножа без обмежувача, бритви тощо); при цьому слід зосередити пошук слідів (крові) на предметах, якими він міг скористатися (наприклад, не маючи можливості вимити скривавлені руки, витер їх об фіранки, рушники, ганчірки тощо). Не слід нехтувати з цією метою оглядом брудної білизни, ящиків для сміття тощо. Важливо обстежувати усі можливі шляхи проникнення правопорушника в приміщення і виходи з нього (вхідні двері, коридор, вікно, а також інші об'єкти, яких міг торкатися правопорушник).

3. Якщо виявлена велика кількість слідів, необхідно фіксувати і вилучати їх усі, оскільки тільки в сукупності слідів відображається комплекс ознак, що дозволяє отримати повне уявлення про об'єкт, що залишив слід, а в низці випадків і вирішити питання про механізм слідоутворення.

4. Не можна обмежуватися виявленням слідів тільки одного виду, наприклад, крові, необхідно шукати сліди різних об'єктів, сукупність яких дозволяє відтворити повну картину події, яка відбулася.

5. При виявленні слідів необхідно вирішити питання про їх причинний зв'язок з обставинами події, для чого важливо передбачити заходи, спрямовані на визначення механізму утворення виявлених слідів (при згвалтуванні : кров, сперма тощо).

6. Необхідно змодельовати, які сліди могли залишитися на правопорушникові і потерпілому у зв'язку з їх перебуванням на місці події (мікрочастки тощо).

7. Дії з виявлення слідів мають бути обережними, щоб не пошкодити не лише сліди, але й об'єкти.

8. На місці події учасники огляду повинні пересуватися тільки по вже оглянутій слідчим території, оберігаючи сліди від впливу несприятливих умов (снігу, дощу тощо), які прискорюють їх руйнування.

9. Важливо забезпечити такий порядок огляду, щоб його учасники не залишали своїх слідів на місці події на ділянках, що не піддавалися огляду. При цьому необхідно дотримуватися правил роботи зі слідами на місці події : мати гумові рукавички; торкатися об'єктів за грані, ребра, зберігаючи сліди; волосся брати пінцетом з м'якими кінчиками тощо.

10. З особливою ретельністю необхідно віднестися до вивчення негативних обставин (виявлених фактичних даних, подій, що суперечать логічному ходу).

11. Особливості застосування технічних засобів полягають в комбінації різних способів освітлення, використанні ультрафіолетових і інфрачервоних променів, луп, мікроскопів тощо, для пошуку невидимих

об'єктів, а також хімічних методів виявлення слідів, якщо освітленням і оптичними методами виявити сліди неможливо (люмінол тощо).

Під час пошуку джерел криміналістично значущої інформації слідство найчастіше використовує паралельно декілька методів, застосування яких може бути доручене різним учасникам пошукової діяльності (спеціалісту, працівнику оперативного підрозділу).

Література :

1. Аистов И. А. Использование следов биологического происхождения при расследовании преступлений : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика; судебная экспертиза». – Саратов, 2000.
2. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы / Р. С. Белкин. – М., 1987.
3. Турчин Д. А. Теоретические основы учения о следах и криминалистике : [монограф.] / Д. А. Турчин. – Владивосток, 1983.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗБЕРІГАННЯМ ТА ПЕРЕСИЛАННЯМ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

Поліщак Наталія Ігорівна

аспірант Львівського державного університету внутрішніх справ

Одним із різновидів процесуальних витрат, згідно з п. 4 ч. 1 ст. 118, ст. 123 Кримінального процесуального кодексу України [1] (далі – КПК України), є витрати, пов'язані із зберіганням і пересиланням речей і документів. Вказані витрати умовно можна поділити на два види: а) ті, що виникають у зв'язку з потребою у зберіганні; б) ті, що зумовлені пересиланням речей і документів під час кримінального провадження. До першої групи належать витрати органів досудового розслідування, прокуратури та суду, здійснені для забезпечення схоронності речей та документів, які мають відношення до кримінального провадження. Другу групу складають витрати, пов'язані із пересиланням речей і документів під час кримінального провадження (наприклад, окремі об'єкти (речі та документи) можуть направлятися для дослідження до відповідних експертних установ).

Перш ніж приступити до визначення змісту процесуальних витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів, пропонуємо дослідити правовий зміст понять «річ», «документи» і «речовий доказ», адже у Кримінальному процесуальному кодексі України роз'яснення

надається лише речовим доказам і документам, а поняття «річ» вживається лише у значенні процесуальних витрат, хоча за змістом є ширшим ніж останні два поняття.

Згідно зі ст. 179 Цивільного кодексу України [2] річчю вважається будь-який предмет матеріального світу. Документом, відповідно до ч. 1 ст. 99 КПК України, є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Під речовими доказами прийнято розуміти матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 98 КПК України). Отже, з викладеного вбачається, що поняття «річ» за своїм змістом є значно ширше ніж поняття «документи» і «речові докази», тому положення ст. 123 КПК України «Витрати, пов'язані із зберіганням і пересиланням речей і документів» охоплюють усі об'єкти матеріального світу, які мають безпосереднє відношення до матеріалів кримінального провадження.

Єдині правила вилучення, обліку, зберігання та передачі не лише речових доказів, а й цінностей та іншого майна визначені у Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду, затвердженій наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, Верховного суду України, Державної судової адміністрації України № 51/401/649/471/23/125 від 27 серпня 2010 року [3]. Положення цієї Інструкції поширюються на: а) речові докази – матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення (ст. 98 КПК України); б) предмети і документи, обіг яких заборонено (якщо у власника немає

дозволу на їх придбання і зберігання); в) документи, які засвідчують особу заарештованих, підозрюваних, обвинувачених (підсудних); г) інші документи, що мають значення у справі; д) гроші та інші цінності, виявлених під час накладення арешту на майно підозрюваних, обвинувачених, підсудних або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за їх дії, на які може бути звернено стягнення з метою відшкодування заподіяної матеріальної шкоди або забезпечення виконання вироку в частині конфіскації майна (п. 2 Інструкції).

Щодо фінансування витрат, пов'язаних із зберіганням чи пересиланням речових доказів, то воно здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, передбачених для утримання органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ, який здійснив пересилання речових доказів або їх передачу на зберігання. При цьому граничний розмір таких витрат не може перевищувати суми, обчисленої на підставі первинних документів, які підтверджують вказані витрати (п. 32 Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження [4]). Разом з тим, витрати, пов'язані із зберіганням, пересиланням, транспортуванням, експертною оцінкою тощо цінностей, відшкодовуються з державного бюджету за рахунок коштів, передбачених у законі про державний бюджет на утримання органів державної виконавчої влади, які відповідно до покладених функцій здійснюють облік, зберігання і розпорядження дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, що переходять у власність держави (п. 4.7 Порядку обліку, зберігання і розпорядження дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, що переходять у власність держави [5]).

Підсумовуючи відзначимо, що витрати, пов'язані із зберіганням і пересиланням речей і документів – це процесуальні витрати, здійснені під час кримінального провадження з метою забезпечення спеціальних умов зберігання та/або пересилання об'єктів матеріального світу, які мають безпосереднє відношення до матеріалів кримінального провадження.

Джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88. – зі змін. та допов.
2. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.– зі змін. та допов.

3. Про затвердження Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Служби безпеки України, Верховного суду України, Державної судової адміністрації України № 51/401/649/471/23/125 від 27серп. 2010р. Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10/page>.

4. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження : постанова Кабінету Міністрів України від 19 лист. 2012 р. № 1104 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 91. – Ст. 3697.

5. Про затвердження Порядку обліку, зберігання і розпорядження дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, що переходять у власність держави: наказ Міністерства фінансів України від 4 лист. 2004 р. № 692 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 48. – Ст. 3187.

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

*Сітовська Любов Володимирівна
старший викладач кафедри права Академії рекреаційних технологій і
права*

Для ефективного виконання завдань, пов'язаних з підготовкою майбутніх юристів до професійної діяльності в пенітенціарній системі України, дуже важливо здійснювати характеристику структури готовності майбутніх юристів до даного виду діяльності.

Нині в педагогічній літературі активно аналізується проблема формування готовності. Зокрема, вивченню проблеми підготовки юристів за традиційною системою звертали увагу такі теоретики та практики, як В. І. Андрейцев, Є. С. Герасименко, О. І. Денищик, П. Є. Казанський, Д. І. Мейєр, О. А. Люблінський, І. І. Янджул, Г. Ф. Симоненко та інші.

Як вважає Л. В. Бахмат, «готовність до конкретного виду діяльності є специфічною настановою, яка ґрунтується на переконаннях, поглядах, ставленні, мотивах, почуттях, інтелектуальних якостях, знаннях, уміннях,

високому рівні професійної самосвідомості і налаштованості на певну поведінку [1, с. 59-60].

Як зазначає, Л. В. Кодрашова, результатом якісної підготовки майбутніх юристів у ВНЗ є сформована в них готовність до професійної діяльності [2, с. 13].

К. М. Дурай-Новакова в структурі професійної готовності розрізняє: 1) мотиваційний компонент (професійно значущі потреби, інтереси та мотиви професійної діяльності); 2) орієнтаційно-пізнавальний компонент (знання та уявлення про зміст професії, вимоги професійних ролей, способи вирішення професійних завдань); 3) емоційно-вольовий компонент (почуття відповідальності за результати діяльності, самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання професійних обов'язків); 4) операційно-діяльнісний компонент (мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь, навичок і професійно значимих властивостей особистості; адаптація до вимог професійних ролей і до умов професійної діяльності); 5) установочно-поведінковий компонент (налаштованість на добросовісну роботу) [3, с. 67].

М. Є. Василенко зазначає, що на думку учених (Д. О. Александрова, В. Г. Андросюка, Ю. Ю. Бойко, В. Л. Васільєва, Л. І. Казміренко, Є. М. Мойсєєва), обґрунтовано основні структурні компоненти готовності до професійної діяльності майбутніх юристів: мотиваційний (професійні нахили, професійна спрямованість, задоволеність професією, мотиви навчання у вищому навчальному закладі); операційний (креативність, інтелектуальна лабільність, комунікативні вміння); емоційно-вольовий (саморегуляція, локус контролю, психічних станів); особистісний (самовпевненість, самоприйняття, професійна самооцінка) [4].

Готовність майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі України ми визначаємо як складну динамічну структуру, яка включає мотиваційний, когнітивний, процесуальний та особистісний компоненти.

Таким чином, формування готовності майбутніх юристів до професійної діяльності в пенітенціарній системі України буде продуктивним, коли цей процес стане системним, неперервним, за умови розвитку всіх компонентів зазначеної готовності, як інтегративного особистісного утворення при створенні відповідних педагогічних умов.

Література :

1. Бахмат Л. В. Готовність до професійної педагогічної діяльності як наукова проблема / Л. В. Бахмат // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 34. – С. 56-

60. – Режим доступу в мережі Інтернет : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pfto_2014_34_9.pdf.
2. Кондрашова Л. В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися : учеб. пособ / Кондрашова Л. В. – М. : Прометей, 1990. – 160 с.
3. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 22.00.04 / Дурай-Новакова К. М. – М., 1983. – 356 с.
4. Василенко М. Є. Вихідні положення критеріально-оцінювального апарату вивчення готовності майбутніх правників до консультативної юридичної праці / М. Є. Василенко // Народна освіта. – 2012. – Вип. 2 (17). – Режим доступу в мережі Інтернет: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/vasilenko_m.htm.

ЩОДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЗНАНЬ

Шевченко Олександр Вікторович

старший оперуповноважений відділу ДСБЕЗ Оболонського РУ ГУ МВС України в м. Києві

1. Дослідження сутності спеціальних товарознавчих знань передбачає аналіз загальних положень, які характеризують поняття спеціальних знань. Зазвичай, законодавець сам дає визначення термінів, які вживаються в правових нормах. Це наявне і в КПК України. Але, коли законом не визначено значення вживаного законодавцем терміну, тоді він вивчається юридичною наукою, яка розкриває його сутність. На жаль, маємо випадок, коли не розкрито значення термінів «спеціальні знання», та «спеціаліст» ні законодавцем, ні Верховним судом України, ні юридичною наукою.

2. У законодавстві поняття «спеціальні знання» вживаються у поєднанні з термінами «експерт», «спеціаліст», «експертиза», в ст. 69 КПК України їх термінологічне значення стосовно діяльності експерта також не розкрито, при чому, цей термін вживається у видовому розмежуванні. В ст. 71 КПК України при визначенні прав і обов'язків спеціаліста, вказано про використання спеціалістом своїх спеціальних знань та навичок при застосуванні технічних або інших засобів. Така вказівка підкреслює допоміжну роль спеціаліста під час досудового розслідування і судового розгляду.

У КПК України «спеціальні знання» застосовуються і в нормах, які регулюють проведення експертизи (ст.ст. 242, 243, 244, 332 КПК України).

Аналіз поглядів науковців на поняття «спеціальні знання» та «спеціаліст» показує, що вчені по різному підходять до їх визначення [1-3 та ін.].

3. Узагальнюючи викладене, можемо дати визначення процесуальної сутності спеціальних товарознавчих знань. Спеціальні товарознавчі знання – це сукупність знань та практичних навичок, набутих у результаті навчання, спеціальної підготовки та професійного досвіду, у галузі товарознавства, особою яка залучена в якості спеціаліста чи експерта з метою з'ясування обставин вчиненого кримінального правопорушення.

Практичне застосування спеціальних товарознавчих знань у кримінальному провадженні визначається низкою об'єктивних і суб'єктивних умов.

До об'єктивних умов відносяться вимоги закону ст.ст. 2, 38, 69, 71, 84, 93, 214, 242, 243 КПК України із зазначених питань. Ці знання повинні використовуватися з метою повного, всебічного і об'єктивного дослідження обставин кримінального правопорушення. У деяких випадках, коли використання загальновідомих товарознавчих знань особисто слідчим, чи за допомогою спеціаліста-товарознавця або шляхом проведення комплексної ревізії за участю товарознавця, за певні обставини, не можуть бути встановлені, тоді вони з'ясовуються за допомогою судової товарознавчої експертизи.

Суб'єктивні умови пов'язані зі ступенем використання спеціальних товарознавчих знань безпосередньо слідчим в процесі розслідування кримінального правопорушення, що залежить від знання предмета, методів дослідження об'єктів товарного походження, прийомів дослідження обставин кримінального провадження на основі цих знань, що у свою чергу обумовлюється загальнотеоретичною (юридичною) освітою і досвідом слідчої роботи.

Основним критерієм розмежування змісту спеціальних і загальновідомих знань у галузі товарознавства є рівень фактичної наукової інформації, необхідність отримання якої, в процесі доказування, виникає в кожному випадку з обставин, які встановлюються у кримінальному провадженні. Віднесення тих чи інших знань у галузі товарознавства до загальновідомих, повинно застосовуватися з урахуванням загальноосвітнього рівня, професійного досвіду і відповідно до цього можливостей розуміння основних положень даної галузі знань сторонами кримінального провадження.

Література :

1. Бондаренко О. О. Процесуальний статус обізнаних осіб та їх правовідносини з дізнавачем і слідчим у кримінальному судочинстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 /

О. О. Бондаренко ; Національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2004.

2. Зинин А. М. Криминалист в следственных действиях : учеб.-практ. пособ. / Зинин А. М. – М. : изд. «Экзамен», изд. «Право и закон», 2004.

3. Корухов Ю. Г. Правовые основания применения научно-технических средств при расследовании преступлений / Корухов Ю. Г. – М., 1974.

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ, ЩО НАДАЄТЬСЯ АДВОКАТОМ СВІДКУ

Шевчук Тетяна Дмитрівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу. Конституційний Суд України у справі № 1-23/2009 (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року роз'яснив, що положення ч. 1 ст. 59 Конституції України «кожен має право на правову допомогу» слід розуміти як гарантовану державою можливість будь-якій особі, незалежно від характеру її правовідносин з державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами, вільно, без неправомірних обмежень отримувати допомогу з юридичних питань в обсязі і формах, як вона того потребує; положення ч. 2 ст. 59 Конституції України «для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура» необхідно розуміти так, що особа під час допиту її як свідка в органах досудового слідства чи давання пояснень у правовідносинах з цими та іншими державними органами має право на правову (юридичну) допомогу від обраної за власним бажанням особи в статусі адвоката, що не виключає можливості отримання такої допомоги від іншої особи, якщо законами України стосовно цього не встановлено обмежень. [1]

Питання щодо надання адвокатом правової допомоги свідку вже були предметом дослідження вчених таких як: В. І. Галагана, Ю. М. Грошевого, О. М. Дроздова, С. В. Гончаренка, О. В. Капліної, Н. С. Карпова, П. В. Кучевського, О. П. Кучинської, С. М. Логінової, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Маляренка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, М. С. Строговича, та інших науковців.

Метою даного дослідження є визначення сутності і змісту теоретичних положень та проблем правозастосування у сфері надання свідку правової допомоги.

Уперше у законодавстві поняття «правова допомога» було закріплено в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року [2]. Відповідно до п.3 ч.1 ст.1 цього Закону, правова допомога розглядається як надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Як уже зазначалось, відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 66 КПК, свідок має право користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката. У чому саме полягає така допомога – законодавець не роз'яснює. Тому зосередимо свою увагу на розгляді питання, у чому може полягати правова допомога адвоката, яка надається свідку.[3]

У п.4 ч.1 ст.19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначено, що одним із видів адвокатської діяльності є надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні [4].

Надання правової допомоги свідку – це багатоступенева процедура, і не обмежується лише присутністю адвоката під час проведення допиту або іншої процесуальної дії.

Необхідно наголосити на тому, що у КПК, на жаль, не йдеться про види правової допомоги, що надається адвокатом свідку у кримінальному провадженні. Тому вважаємо, що з'ясовуючи це питання, потрібно виходити із відповідних положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4].

Так, у п. 6 ч. 1 ст. 1 цього Закону роз'яснюється, якими є види правової допомоги. Це види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновлення в разі порушення.

Отже, відповідно до змісту наведеної норми та статей КПК, які визначають статус свідка та порядок його допиту, участі у інших процесуальних діях, можна дійти висновку, що є такі види надання йому правової допомоги адвокатом:

1. Надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань свідку до явки на допит або для участі в інших процесуальних діях.

Цей вид правової допомоги включає: попередню консультацію особи з питань права, які регламентують процедуру допиту свідка, проведення

інших процесуальних дій; відпрацювання тактики захисту інтересів свідка та постановку правової позиції; психологічну підготовку свідка до допиту та моделювання умов проведення слідчої або іншої процесуальної дії. Під час попередньої усної консультації адвокат має сформулювати для свідка лінію поведінки під час допиту, вивчити документацію, яка є у свідка.

2. Надання правової допомоги свідку під час дачі ним показань слідчому, прокурору, слідчому судді, суду, участі у проведенні інших процесуальних дій.

3. Складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав і законних інтересів свідка після закінчення допиту та інших процесуальних дій.

Джерела:

1. Рішення Конституційного Суду України від 30 вер. 2009 р. № 1-22/2009 (справа про право на правову допомогу) // Офіційний вісник України. – 2009. – № 79. – Ст. 2694.
2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 черв. 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 2509.

НАУКОВІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПОНЯТОГО ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Януш Наташа Василівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Одним із кримінальних процесуальних інститутів, що потребує переосмислення та удосконалення, вважається інститут понятих. У слідчій практиці відомі ускладнення через невизначеність статусу понятого як учасника кримінального провадження (про нього лише згадано у п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України) та проблеми запрошення понятих для участі у проведенні слідчих (розшукових) дій, що в умовах зростання навантаження на слідчих, працівників оперативних та інших підрозділів

ОВС нерідко стає передумовами порушень ними процесуальної форми (а іноді й службових зловживань), що зрештою можуть призвести до небажаних процесуальних наслідків як на стадії досудового розслідування, так і під час судового розгляду.

Різні аспекти, пов'язані з темою дослідження, неодноразово розглядали у своїх працях вчені в галузі кримінального процесу та криміналістики, зокрема: Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, Т. В. Варфоломеева, Г. П. Власова, А. Я. Дубинський, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошев, В. С. Зеленецький, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, В. О. Коновалова, Л. М. Лобойко, Є. Д. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко.

Метою дослідження є розв'язання низки теоретичних проблем реалізації інституту понятих у кримінальному провадженні України.

Учасники кримінальної процесуальної діяльності різняться за своїм процесуальним становищем, роллю в процесі, виконують різні кримінально-процесуальні функції й завдання, переслідують різну мету, вступають між собою у різні правовідносини. Це створює передумови для їх класифікації – в наукових, педагогічних і правотворчих цілях. [1, с.147]

У нормах чинного КПК України про понятих згадується у статті, яка визначає вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій (ч. 7 ст. 223). Зазначається, що слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідчування особи [2]. Винятками вважаються випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне. Водночас законодавець зазначає, що обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюється з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії.

Цією ж нормою визначається коло осіб, які не можуть бути понятими, зокрема: потерпілий; родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого; працівники правоохоронних органів; особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження. Передбачається також можливість допиту понятих під час судового розгляду як свідків проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Таким чином, за КПК України понятій визнається учасником кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3). Разом із тим процесуальний статус такого учасника кримінального процесу (його права, обов'язки та повноваження) закон не закріплює. Не згадується про це й у параграфі п'ятому – «Інші учасники кримінального провадження» глави третьої

«Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження», що, на нашу думку, унеможливило ефективне існування цього кримінального процесуального інституту.

Для більш глибокого осмислення правової природи інституту понять як одного з кримінальних процесуальних інститутів, необхідно розкрити процесуальний статус понятого як учасника провадження у сучасному кримінальному процесі. Перш ніж дослідити процесуальний статус понятого, на наш погляд, необхідно визначити статус як загальну правову категорію.

Також одним із основних моментів є наявність повноліття особи, яка запрошується працівниками правоохоронних органів для участі у слідчих (розшукових) діях понятими, повинна бути обов'язковою вимогою та прямо визначатися нормами чинного КПК України.

Виходячи з ролі, функцій та обов'язків, які виконує понятий, беручи участь у кримінальному провадженні (засвідчення факту проведення слідчої (розшукової) дії, а також змісту, ходу та результатів), до правового статусу понятого, на нашу думку, слід віднести і здатність реалізації ним прав та обов'язків. Сюди треба віднести такі чинники як знання мови, якою ведеться слідча (розшукова) дія, характеристики фізичного стану понятого (вік, гострота слуху, зору), а також певні професійні навички. Наявність таких якостей у понятого визначає ефективність його участі у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема у розслідуванні кримінальних правопорушення. [3, с.234]

Якщо ж розмірковувати про місце понять у об'єктивності проведення слідчих (розшукових) дій та гарантіях законності їх проведення, цілком зрозуміло, що такий учасник провадження передусім повинен мати достатній рівень знань з певної галузі, щоб повною мірою усвідомлювати, добре розуміти та правильно сприймати хід та результати тих процесуальних дій, під час проведення яких він присутній.

Отже, з останніх науково-практичних коментарів КПК України (за загальною редакцією В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова) роз'яснили, що понятим є незаінтересована у результатах кримінального провадження особа, запрошена слідчим чи прокурором для посвідчення факту провадження слідчої дії, її ходу та результатів. Відзначається, що метою участі понять у проведенні слідчих (розшукових) дій є посвідчення факту провадження такої дії, її ходу та результатів. Роз'яснено, що понятий має право брати участь у слідчій (розшуковій) дії і робити з приводу її проведення заяви та зауваження, що підлягають занесенню до протоколу; знайомитися з протоколом слідчої (розшукової) дії, у проведенні якої він брав участь.

Джерела:

1. Галаган В. І. Встановлення процесуального статусу окремих осіб, які беруть участь у досудовому провадженні : [моногр.] / В. І. Галаган, О. М. Калачова. – Луганськ : Рєзніков В. С., 2012. – 212 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
3. Кубрак П. М. Кримінальний процес України : Загальна частина : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Кубрак П. М. – К. : Персонал, 2010. – 243 с.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ «ПОДАТКОВИХ ЯМ» ПІДРОЗДІЛАМИ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Мороз Дмитро Олегович

здобувач кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності Національного університету державної податкової служби України

Для багатьох країн світу, в тому числі і для України, податок на додану вартість (далі – ПДВ) є одним із джерел наповнення державного бюджету. В той же час, враховуючи специфіку та важкість процесу адміністрування податку та відшкодування бюджетної заборгованості з ПДВ існує цілий ряд проблемних питань, які потребують вирішення, в тому числі, і за допомогою подальших науково-практичних досліджень.

На сьогоднішній день спостерігається тенденція до зростання “високоінтелектуальних” способів вчинення кримінальних правопорушень в економічній та податкових сферах, серед яких не останнє місце займають зловживання у сфері ПДВ, які реалізуються із використанням, так званих, «податкових ям».

Як свідчить практики діяльності податкової міліції, правопорушники використовують новітні інформаційні та комп’ютерні технології, глобальні міжнародні та регіональні інформаційні системи (банківські, платіжні, карткові) і інші засоби, намагаючись здійснити розкрадання та розтрату бюджетних коштів, мінімізувати свої податкові зобов’язання, ухилитись від сплати податків, безпідставно отримати відшкодування ПДВ, незаконно завищувати свої валові витрати або формувати фіктивний податковий кредит з ПДВ та ін.

Маємо зазначити, що “податкова яма” – це суб’єкт господарської діяльності, який зареєстровано у відповідності до норм ПК України, що має ознаки фіктивності та використовується платниками податків – представниками реального сектора економіки для одержання “податкової вигоди” у вигляді ухилення від сплати податків, незаконного відшкодування ПДВ з бюджету та ін.

Фактично, на практиці, особи від імені “податкової ями”, виписуючи податкові накладні, надають можливість своїм контрагентам формувати фіктивний податковий кредит, затратну частину, при цьому, не декларуючи валового доходу й податкових зобов’язань і не сплачуючи фактичних коштів до державного бюджету.

Фіктивне підприємство є інструментом і створює умови для здійснення низки суспільно небезпечних діянь, зокрема незаконного відшкодування з бюджету ПДВ. Рентабельним різновидом кримінального бізнесу, що здійснюють шляхом використання фіктивних підприємств, стали незаконне переведення безготівкових грошових коштів у готівку та подальша їх конвертація у валюту [2, с. 45].

Необхідно узагальнити деякі ознаки “податкової ями”, а саме: реєстрація на підставних осіб (осіб зареєстрованих в зоні проведення АТО, тимчасово окупованій території АР Крим, недієздатних, малозабезпечених, безнадійно хворих, алкоголіків, наркоманів, померлих, на втрачені або підроблені паспорти); реєстрація на осіб, які проживають у сільській місцевості, інших віддалених регіонах України та осіб, які перебувають за кордоном; придбання вже зареєстрованих підприємств, які ще не працювали, з подальшою зміною засновників і посадових осіб, реєстрація підприємства за адресою «масової реєстрації», засновник, директор і головний бухгалтер – одна й та сама фізична особа та ін.

Використання правопорушниками зазначених вище заходів, робить правопорушників знеособленими, керування значними обсягами коштів їх переведення та конвертування здійснюється дистанційно за допомогою мережі Інтернет мережі та інших бездротових локальних засобів зв’язку. Зазначені інструменти випереджають а інколи і перевищують розвиток технологій та методів протидії правопорушенням, які застосовуються в податковій міліції.

В наслідок цього, утворюються та здійснюють незаконну діяльність транзитно-конвертаційні центри, відбувається легалізація коштів здобутих злочинним шляхом, та їх подальше “вливання” у вигляді активів в реальний сектор економіки та бізнес структури, що призводить до значних втрат державного бюджету. При цьому, зазначеними вище негативним проявами уражені практично всі базові галузі економіки: банківська та кредитно-фінансова сфери, паливно-енергетичний комплекс, галузі будівництва і торгівлі. На сьогодні податкові правопорушення підривають соціальну та економічну цілісність держави.

Тому, виникає закономірна необхідність реалізації комплексу заходів, які будуть спрямовані на інформаційну діагностику та попередження проявів податкових правопорушень з використанням “податкових ям”.

Під інформаційною податковою діагностикою необхідно розуміти щоденне виявлення узагальнення та відпрацювання податкової інформації щодо можливих податкових ризиків платників ПДВ за допомогою Єдиного реєстру податкових накладних (далі – ЄРПН) та інших ресурсів інформаційно-аналітичного забезпечення органів ДФС України.

Інформаційна податкова діагностика має на меті виявлення фактів реєстрації податкових накладних в ЄРПН, підприємств які формують фіктивний податковий кредит з ознаками ризику іншим платниками податків а також маніпулювання показниками податкової звітності в податкових деклараціях та уточнюючих розрахунках з ПДВ за минулі періоди.

Оперативні підрозділи податкової міліції здійснюють щоденне опрацювання інформації про виявленні податкові ризики та проводять роботу з відпрацювання таких суб'єктів господарювання для встановлення місцезнаходження платників податку, опитування їх засновників та посадових осіб щодо причетності до створення та діяльності суб'єктів господарювання, отримання пояснення або інші матеріалів, які свідчать про реальність здійснення фінансово-господарської діяльності.

Оперативні підрозділи податкової міліції здійснюють аналіз та діагностику податкових ризиків з ПДВ за наступними напрямками:

- моніторинг маніпулювання показниками податкової звітності шляхом некоректного заповнення звітності або внесення неправдивих даних, що призвело до безпідставного збільшення або зменшення обсягів податкових зобов'язань чи збільшення обсягу податкового кредиту;

- аналіз включеної до податкової звітності податкових накладних попередніх періодів (період виски податкової накладної відмінний від звітного періоду);

- щоденний моніторинг стану платників податків та свідоцтв платників ПДВ у періодах в яких проведено коригування показників податкової звітності що підпадає під ознаки «ризиковості».

Напрацьована оперативним підрозділами податкової міліції доказова база щодо протиправного створення та діяльності суб'єктів господарювання вноситься до інформаційних баз даних (реєстр «Суб'єкти фіктивного підприємництва») та передається до підрозділів податкового та митного аудиту з метою проведення податкових перевірок по контрагентам – користувачам послух, які надавали суб'єкти фіктивного підприємництва.

Отже, на сьогоднішній день податкова міліція реалізовує відповідний комплекс заходів, із використанням інформаційних ресурсів, які спрямовані на діагностику податкових ризиків з ПДВ з метою попередження і виявлення економічних та податкових правопорушень.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.

2. Скалозуб Л. П. Протидія підрозділами міліції незаконному відшкодуванню податку на додану вартість : [моногр.] / Скалозуб Л. П. – Чернівці, 2009. – 302 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ПРОЦЕСІ ПЕРЕЙНЯТТЯ ДОСВІДУ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ СИСТЕМ ДЕЯКИХ КРАЇН ЄС

Ошовський Віталій Іванович

здобувач Міжрегіональна Академія управління персоналом

Найважливішим завданням пенітенціарної системи будь-якої держави є виправлення і подальша ресоціалізація засуджених та осіб, узятих під варту. Пенітенціарні системи різних країн вирішують цю проблему по-різному. Певні країни досягли високих показників ресоціалізації, низького рівня рецидиву, шляхом впровадження їх пенітенціарними системами певних заходів, правил, ідей. Особливу увагу у світлі останніх вітчизняних реформаторських тенденцій привертає досвід Швейцарії, як країни з високим рівнем децентралізації. Не менший інтерес представляє досвід Польщі – країни колишнього соцтабору. Природно, деякі рішення можуть бути прикладом для вітчизняної пенітенціарної системи, однак, важливим є розуміння необхідності пошуку власного рішення, найбільш оптимального для умов України. При цьому важливу роль у процесі реформування Державної кримінально-виконавчої служби України відіграє впровадження відповідних адміністративних процедур.

З нашої точки зору, під адміністративними процедурами в діяльності Державної пенітенціарної служби України необхідно розуміти врегульований нормами законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів порядок здійснення тих чи інших управлінських процедур, метою яких є забезпечення прав, свобод і законних інтересів особистості і громадянина а також упорядкування діяльності органів і установ виконання покарань.

У свою чергу, під системою профілактичних заходів розуміють створення обстановки, що усуває шкідливий вплив на людину або ж забезпечує необхідну стійкість до нього в процесі морального формування особистості; виявлення та усунення конкретних джерел шкідливого впливу на неї. Головним завданням профілактичної роботи є розробка та реалізація протягом відносно тривалого часу ефективної системи продуманих заходів по впливу, насамперед, на причини та умови, що

детермінують злочинну поведінку як конкретного, наперед відомого особи, так і груп осіб.

Провідна роль в процесі ресоціалізації засудженого належить соціально-виховній роботі. Відповідно до ч. 1 ст. 123 КВК України, соціально-виховна робота – цілеспрямована діяльність персоналу органів і установ виконання покарань та інших соціальних інститутів для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених. Соціально-виховна робота спрямована на формування та закріплення у засуджених прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, сумлінного ставлення до праці, дотримання вимог законів та інших прийнятих у суспільстві правил поведінки, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівнів [1, с.72].

Безумовно, соціально-виховна робота може дати очікуваний результат лише за умов надання засудженим можливостей реалізації свого потенціалу, важливу роль в чому відіграють служби пробації. Водночас, навряд чи можна очікувати гарних показників ресоціалізації, якщо ув'язнені будуть проживати в умовах, які виправленню не сприяють. Вельми цікавим прикладом для вітчизняної кримінально-виконавчої служби в цьому плані є досвід роботи колег в Польщі та Швейцарії. Однак, незважаючи на спільність мети – забезпечення безпеки суспільства, ресоціалізації ув'язнених; методи й підходи, використовувані там, далеко не завжди застосовні в українських реаліях.

У Швейцарської Конфедерації, з її державним поділом на різних рівнях, Федеральна влада має незначні функції в поліції, юстиції та кримінально-виконавчій системі. Кантони є суверенними в аспекті організації своїх сил поліції, судової системи та правоохоронних органів, серед яких – служби пробації. Вони, однак, співпрацюють в рамках реалізації федеральних законів, таких як Кримінальний кодекс і Кримінально-процесуальний кодекс [2].

У деяких кантонах, служби пробації управляють невеликими майстернями та житловими приміщеннями, з метою надання робочих місць і житла для людей, якими вони повинні опікуватися. В інших, об'єднання (неурядові організації) розробили форми професійного співробітництва та прийняли на себе частину обов'язків служби пробації [2]. Незалежно від процедур, що діють в тому чи іншому кантоні, завдання стоїть майже загальне – супровід злочинця та надання якомога більшого спектру послуг по ресоціалізації.

Враховуючи курс України на поширення децентралізації, досвід Швейцарії, як в питаннях розподілу повноважень різних рівнів організації влади, так і в питаннях пробації, є дуже цінним, оскільки передбачає різні підходи у різних регіонах. Безумовно, це вимагатиме впровадження

відповідних адміністративних процедур, що регулюватимуть даний розподіл якнайефективніше.

Пенітенціарна система Польщі має свої проблеми, що постають на заваді ресоціалізації. Однією з них є висока наповненість польських тюрем (зайнято 84100 місць з 86600). Вже в 2014 році було побудовано 120 нових місць, в 2015 – 265, в 2016 планується – 940 нових місць [3]. Таким чином, Польща вживає рішучих заходів щодо забезпечення належних умов відбування покарання, шляхом фінансування проектів будівництва нових, і безсумнівно – сучасних тюрем. Прагнення влади Польщі до скорочення застосування тюремного ув'язнення і зменшення соціального та економічного навантаження, у тому числі витрат на зниження рівня злочинності, заслуговує уваги. Судові дані переконливо свідчать, що позбавлення волі на строк до шести місяців найчастіше призначалося за водіння в стані сп'яніння, злочинство, ухилення від сплати аліментів, злочини, пов'язані з наркотиками, шахрайство, які в сукупності складають 47% обвинувальних вироків. Вироки від 6 місяців до 1 року (включно) в 50% випадках виносили в якості покарання за крадіжку, шахрайство, несплату аліментів, бійки, побиття, за злочини, пов'язані з наркотиками і водінням у стані алкогольного сп'яніння. Позбавлення волі з використанням електронного спостереження в Польщі нині застосовують до 5300 засуджених. З точки зору кількості людей, щодо яких здійснюється моніторинг, Польща займає друге місце в Європі (після Англії та Уельсу) [4].

В Україні, кількість осіб, до яких застосовано такий засіб запобігання, як електронне спостереження – досить незначна. У зв'язку з високим відсотком рецидиву доцільно було б внести пропозицію щодо встановлення електронних засобів контролю за умовно-достроково звільненими особами. Окремо стоїть питання необхідності формування реальних матеріальних ресурсів діяльності кримінально-виконавчих установ, що забезпечать їх переоблаштування і функціонування у відповідності з міжнародними стандартами, впровадження відповідних адміністративних процедур, які дозволять таке переоблаштування реалізувати.

Література:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України (станом на 16.06.2015 р.) – К.: Паливода А.В., 2015.-104 с.
2. Fink D. Probation in Europe. Switzerland. / D. Fink. H. Bruni // Europe organisation of probation. – Utrecht. – 2013. – Р. 43 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Probation-in-Europe-2013-Chapter-Switzerland.pdf>

3. Polskie zakłady penitencjarne zapełnione prawie w 100 proc // onet : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/polskie-zaklady-penitencjarne-zapelnione-prawie-w-100-proc/z708v>
4. Szymanowski T. Efektywność systemu penitencjarnego w Polsce – stan obecny i perspektywy : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wroclaw.so.gov.pl/downloads/konferencja/TeodorSzymanowski.pdf>

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОЇ ОЦІНКИ ПСИХОЛОГІЧНО-МОРАЛЬНОГО КРИТЕРІЮ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Пупяк Микола Іванович

асистент кафедри права Вінницького національного аграрного університету

Сьогодні, в період реформування судової системи України, особливої уваги потребує питання запровадження додаткових критеріїв відбору кадрів на посади суддів у всі ланки судової системи України, загалом, та зокрема в адміністративні суди.

Наявність сильної і незалежної судової влади, висока якість і ефективність правосуддя залежать від особистості судді, його світогляду, правосвідомості, юридичної підготовки, професійності, морально-етичних якостей тощо. Безперечно, на сучасному етапі, за умов великого, а іноді і надмірного навантаження на суддів, на порядку денному постає проблема психологічного забезпечення діяльності суддів [1, с. 185-186].

Від ділових, особистих, моральних якостей судді залежить, чи здатний він протистояти спробам незаконного втручання у розгляд справ або «телефонному», «мітинговому» праву та іншим незаконним засобам впливу на суд. Високі моральні якості і правосвідомість, глибоке знання і правильне розуміння та застосування законів мислення в процесі пізнання істини і прийнятті рішення по суті, воля, витримка, вміння спокійно розібратися у складних питаннях, мужність, чесність, непідкупність, справедливість – це далеко не вичерпний перелік якостей, якими має володіти суддя [1, с. 186].

Як зазначається у Кодексі професійної етики судді, затвердженому V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 р., суддя повинен бути прикладом законослухняності, неухильно додержувати присяги, завжди поводитись так, щоб зміцнювати віру громадян у чесність, незалежність, неупередженість і справедливість суду.

Як зазначає В. Васильєв, професія судді є однією з найскладніших юридичних професій. У його діяльності реалізується складна кількість спеціальних якостей та навичок, які, будучи приведені в систему, органічно входять в структуру особистості судді і визначають його творчий потенціал та індивідуальний стиль діяльності [2, с. 230].

В психологічній літературі звертається увага на те, що «... високий ступінь інтелектуальних і емоційних навантажень, перевищення нормативів кількості розгляду справ призводять до виникнення негативних емоцій, до психологічних перенавантажень, а зрештою, і до професійної деформації (використання схематичності і шаблону в діяльності, негативного ставлення до людей, спрощення розгляду ... справ тощо)» [3, с. 310].

Зазначені негативні явища є неприпустимими, адже адміністративне судочинство передбачає як одну з головних його ознак активну участь суду у дослідженні справи (ч. 4, 5 ст. 11, ч. 2 ст. 69, ч. 5 ст. 71 кодексу адміністративного судочинства України). А в умовах психологічного перевантаження суддя зацікавлений у тому, щоб якнайшвидше закінчити судові засідання, що може суттєво знизити якість здійснення правосуддя.

З психологічним перевантаженням можуть бути пов'язані і такі прояви професійної деформації суддів, як безвідповідальність, самовпевненість, грубість, недовіра до людей, низькі моральні основи [4, с. 241].

Зазначене дуже негативно може позначитися на авторитеті судової влади. Безперечно, суддів, які сумлінно виконують покладені на них обов'язки з дотриманням на лише норм законодавства, а й норм моралі, набагато більше, але так чомусь склалося, що часто можна почути, зокрема і через засоби масової інформації, в основному негативні відгуки щодо суддів, взагалі. При цьому майже відсутні публікації позитивного характеру з цієї тематики. Для сучасних журналістів ця тема є нецікавою, на відміну від різного роду «смажених» фактів. Тому для популяризації кращих зразків суддівської діяльності мають долучатись органи суддівського самоврядування. Вказане дозволяє, на жаль, констатувати, що, наприклад, якщо у суді працює лише один суддя з негативним ставленням людей до нього, то підірваним є авторитет всього суду [1, с. 187].

Проблеми психологічної стійкості суддів адміністративних судів загострюються через наявність таких двох факторів. По-перше, це підвищена складність опанування професійних знань і навичок у новій сфері. По-друге, підвищений психологічний вплив на суддів з боку органів і представників влади, включаючи вищих державних діячів, а останнім часом – і певних суспільних верств. Варто згадати, в яких умовах Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України розглядала

справи щодо оспорування рішення Центральної виборчої комісії щодо підведення підсумків виборів Президента України 2004 р. (зараз ці справи відносяться до компетенції Вищого адміністративного суду України). Будівлю Суду було щільно оточено розлюченим натовпом, який вимагав від суддів прийняти певне рішення. Можна припустити, що судді в такій обстановці відчували певну психологічну надломленість і значною мірою приймали рішення під стороннім впливом, але ж вони самі це заперечували, відхиляючи клопотання про припинення цього впливу (що у тій обстановці було неможливим), або ж про перенесення розгляду справи на іншу дату. Підвищену психологічну напругу судді відчують також при розгляді адміністративних позовів про перегляд рішень органів влади з приводу землекористування, розподілу часу використання культових приміщень між релігійними громадами тощо [1, с. 187-188].

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що на сьогодні існує потреба в спеціальному психологічному забезпеченні діяльності суддів. Як відзначають російські вчені М. Алієскеров та В. Єнгалічев, досвід функціонування судових органів у розвинутих країнах Заходу показує, що їхній успішній діяльності багато в чому сприяє високорозвинена система психологічного супроводу. Відповідно до спеціальних університетських програм освіти у сфері юридичної психології (legal/law psychology) і судової психології (forensic psychology) щорічно випускаються сотні психологів, що спеціалізуються на кваліфікованій допомозі суддівському корпусу. Таке психологічне забезпечення, підкреслюють зазначені автори, містить у собі виконання ряду функцій, до найбільш важливих з яких відносяться інформаційно-аналітична робота, судово-психологічна експертиза, консультування по психологічних проблемах суддів і співробітників судів, психологічна корекція поведінки, психологічна атестація кадрів, участь у здійсненні зв'язків із громадськістю (public relations) [5, с. 11].

На нашу думку, зважаючи на високу відповідальність посади судді та виконання необхідних професійних обов'язків вважаємо за необхідно зробити більш жорстким добір кандидатів на цю посаду. Пропонуємо для цього створити спеціальну Державну службу з питань оцінки психологічно-моральних та професійних якостей працівників суду, прокуратури та інших правоохоронних органів. Необхідність такої служби на нашу думку є дуже високою у сучасному українському суспільстві, особливо в умовах формування правової держави. Частими є випадки коли не тільки у судах, а і у багатьох інших правоохоронних органах, таких як прокуратура, органи Міністерства внутрішніх справ, Служби Безпеки України та інших, посади займають люди з невідповідними своїм званням морально-психологічними якостями. Наприклад при Міністерстві внутрішніх справ України та деяких інших відомствах уже сьогодні існує

внутрішня спеціальна психологічна служба, одним з завдань якої є аналіз психологічних якостей працівників органів внутрішніх справ та деяких інших органів державної влади. Разом з тим, вважаємо за необхідне запровадження окремого державного органу, який би оцінював психологічно-моральні якості кандидатів на посади та працівників, не тільки у Міністерстві внутрішніх справ України, а також і у всіх інших правоохоронних органах України. Створення такої служби пропонується шляхом прийняти Закону України «Про державну службу з питань оцінки психологічно-моральних та професійних якостей працівників суду, прокуратури та інших правоохоронних органів».

Перешкодою для суддівської діяльності слід визнати наявність невротичних, тим більше, психопатичних рис, схильність до тих чи інших форм неадекватної поведінки, причому не тільки при виконанні прямих службових обов'язків. Особи з послабленим типом нервової системи нездатні бути повноцінними суддями, хоча вона можуть проявити себе в інших видах юридичної практики [1, с. 191].

В психологічній літературі пропонувалася розробка професіограми судді (необхідний набір якостей залежно від виконуваної діяльності). Стосовно діяльності судді виділяють такі сторони: соціальну (висока відповідальність за свою діяльність, неупередженість тощо); реконструктивну (загальний і спеціальний інтелект, пам'ять, уява, аналітичне мислення, інтуїція судді тощо); комунікативну (чуйність, емоційність, стійкість, уміння слухати і розмовляти й ін.); організаційну (воля, зібраність, цілеспрямованість, наполегливість та ін.); посвічувальну (загальна і спеціальна культура письмової мови, навички в складанні письмових документів та ін.) [3, с. 312].

Влучною є думка В. Васильєва, який стверджує що «дуже важливий добрий емоційний настрій, який створюється в залі судового засідання зусиллями головуючого і це сприяє справедливому розгляду ... справи... Підвищена нервозність, що виникає при розгляді ... справ, та невміння деяких суддів знімати нервові напруження знижує якість судового процесу та можуть призвести до серйозних помилок» [2, с. 238].

Для створення нормального психологічного клімату в колективах судів і нормального психологічного стану суддів, в тому числі і у сфері адміністративного судочинства, необхідно:

- 1) запровадити у судовій системі психологічну службу, відповідні посади психологів у судах з урахуванням кількості суддів;
- 2) розробити програми і методику психологічного розвантаження і психологічної реабілітації з урахуванням специфіки суддівської діяльності;

3) виділити, за наявності умов, у приміщеннях судів спеціальні кабінети психологічного розвантаження суддів, у тому числі за спеціальною методикою тренінгу;

4) створити суддям нормальні умови для роботи, зокрема, надання їм окремих кабінетів і залів судових засідань [1, с. 192-193].

Отже, очевидним є той факт, що професійно організована психологічна служба буде відігравати важливу роль у організації судової влади України. По-перше позитивно впливатиме на психологічне здоров'я судді, по-друге така служба сприятиме якіснішому відбору кандидатів на посаду судді.

Література:

1. Свида О. Г. Адміністративні суди в Україні: становлення та перспективи розвитку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / О.Г. Свида.— Одеса, 2008. – 232 с.
2. Юридическая психология: Учебник для вузов / В.Л. Васильев. – 5-е изд., доп. и перераб. – СПб.: Питер, 2004. – 655 с.
3. Коновалова В. О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підруч. для студ. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2005. – 424 с.
4. Алексеев В. Б. Конституционные принципы организации и функционирования прокурорского надзора // Вопросы теории управления в органах прокуратуры: Сб. науч. тр. – М.: НИИ Ген. прокуратуры Российской Федерации, 1997. – С. 13 – 21.
5. Алиэскеров М. А., Енгальчев В. Ф. О психологическом обеспечении деятельности судов // Российский судья. – 2004. – № 5. – С. 11 – 12.

ЩОДО ПОНЯТТЯ «СТИЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ»

Пузирний Вячеслав Феодосійович

кандидат юридичних наук, доцент, Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету

Стиль діяльності керівника державної пенітенціарної служби є явищем або феноменом, що має важливе значення у його повсякденній роботі та її результатах, адже у комплексі характеризує не лише особистість особи такого керівника, але і стосується його поведінки у побуті та на службі, з людьми і технічними системами, з підлеглими та керівниками вищого рівня. Від належного чи неналежного стилю

поведінки та загалом діяльності керівника державної пенітенціарної служби залежать як імідж конкретного керівника (працівника), так і система уявлень про службу взагалі, які складаються в оточуючих; від його належного чи неналежного прояву залежить досягнення цілей, які поставлені перед пенітенціарною установою та системою взагалі. З наведених позицій стиль поведінки керівника державної пенітенціарної служби є актуальним об'єктом дослідження, що потребує наукової розробки та практичної реалізації.

Незважаючи на те, що проблема стилю діяльності, поведінки керівника, або ж працівника певного підприємства, установи, організації, або ж галузі діяльності, служби загалом отримала ґрунтовну наукову розробку в працях науковців та практиків, не можна, на жаль, констатувати подібну якість досліджень щодо системи виконання кримінальних покарань. Державна пенітенціарна служба як система особливих державних інституцій (органів і установ) у складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань (сьогодні – Державна пенітенціарна служба України), його територіальних органів управління, арештних домів, кримінально-виконавчих установ, спеціальних виховних установ, слідчих ізоляторів, кримінально-виконавчих інспекцій (органів пробації) має свою специфічну, не схожу на жодну іншу діяльність із притаманними лише їй умовами служби. Цю діяльність реалізовує персонал служби, що вибудовує особливу систему відносин між працівниками конкретної установи чи органу, з засудженими щодо виконання (відбування) ними кримінальних покарань, з державними та громадськими інституціями щодо досягнення тих цілей, що поставлені відповідно до кримінально-виконавчої системи Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.

Стиль діяльності керівника державної пенітенціарної служби ми розуміємо як сукупність ознак, що поєднують категорії: «стиль» та «стиль діяльності», «керівник» та «керівник організації», «керівник пенітенціарної (кримінально-виконавчої) служби».

Стиль у розумінні професійної діяльності – це сукупність прийомів, характерних рис якої-небудь діяльності, поведінки, методу роботи [1, с. 1392]; спосіб виконання, здійснення чого-небудь, який характеризується сукупністю певних технічних прийомів [2]; сукупність характерних ознак, особливостей, властивих праці, дій людей у якій-небудь галузі; сукупність прийомів, способів, методів роботи [3, с. 378].

Отже, поняття стилю притаманне не лише професійній діяльності, але і загалом поведінці або вигляду особи чи процесу. Якщо характеризувати стиль діяльності, до цього явища слід узагальнено додавати такі пов'язані категорії, як стиль поведінки, стиль роботи, стиль

досягнення результатів роботи, стиль відносин у колективі та під час діяльності.

Керівник – той, хто керує ким-, чим-небудь, очолює когось (щось) [1, с. 535]. Залежно від виду діяльності та організаційно-правової форми (на підприємстві, в установі, закладі тощо) його здійснення визначаються такі синоніми керівника, як голова; директор, а щодо мілітаризованої державної служби, додатково, – начальник.

Щодо специфіки ознак управління (керування) у тлумачних словниках загалом називається процес, що стосується спрямовування діяльності, роботи кого-, чого-небудь; перебування на чолі когось, чогось [4].

Специфіку діяльності керівників у державній пенітенціарній службі досить якісно характеризує А. Галай у своїх працях. Він вказує, що керівники у пенітенціарній службі диференціюються за категоріями безпосередньо управлінський персонал та адміністративно-пенітенціарний персонал. Управлінський персонал (адміністрація) – співробітники, які здійснюють процес управління установою, організації виправного впливу; періодично вступають у спілкування, часто опосередковане, з об'єктами виховного впливу. Адміністративно-пенітенціарний персонал – працівники, які є функціональними керівниками, здійснюють керівництво складовими частинами установи виконання покарання, що спрямовані на ресоціалізацію засуджених [5, с. 169].

Таким чином, враховуючи вищевикладене, на основі ознак загальної характеристики стилю професійної діяльності керівника з врахуванням положень Кримінально-виконавчого кодексу України, Законів України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та «Про пробацію», ми приходимо до висновку, що стиль діяльності керівника державної пенітенціарної служби – це сукупність характерних ознак, особливостей, властивих управлінській праці керівників органів і установ цієї служби яка полягає в управлінні пенітенціарною системою, здійсненні виконання кримінальних покарань та пробації.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lingvo.ua/uk/Search/uk-uk?searchMode=Interpretations&fromSlovnyk=1>.
3. Краткий словарь иностранных слов / под ред. И. В. Лехина; Ф. Н. Петрова. – М. : Госиздат иностранных и национальных словарей, 1952. – 488 с.

4. Академічний тлумачний словник української мови у 11 томах (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua>.
5. Галай А. О. До питання класифікації персоналу пенітенціарних установ / А. О. Галай // Проблеми пенітенціарної теорії та практики. Бюлетень КІВС. – 2001. – № 6. – С. 163–170.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУДДІ, ЧЛЕНА ЙОГО СІМ'Ї, МАЙНА

Скрипник Оксана Григорівна

суддя Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська

Останнім часом в юридичних публікаціях неодноразово заявляються нарікання на існуючий рівень захищеності судді у зв'язку із здійсненням ним правосуддя. Вказується про почастищення випадків тиску на суддів, більше того, ці випадки набули загрозливих для існування демократичного суспільства масштабів. Наголошується на неодноразових випадках спроб фізичної розправи над суддями і, водночас, на неналежному виконанні органами внутрішніх справ своїх обов'язків щодо захисту приміщень і співробітників судів. Законодавець неодноразово робив спроби щодо вдосконалення законодавства у сфері державного захисту суддів, але слід констатувати, що на сьогоднішній день значна кількість проблем залишилась невирішеною [1-13]. Наведене актуалізує проведення досліджень з метою вдосконалення законодавства у вказаній сфері.

Адміністративно-правові засоби застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки судді, члена його сім'ї, майна слід розглядати з позиції вже існуючих наукових поглядів щодо визначення понять «адміністративно-правові засоби» [14, с. 19; 15, с. 38], «правовий захист» [16, с. 431]. Крім того, слід також брати до уваги, що поняття «державний захист суддів» включає до себе не тільки заходи, передбачені Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781-XII [17], але й заходи, що здійснюються відповідно до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР [18]. Не оспоруючи значення заходів, що застосовуються відповідно до другого закону, увагу слід приділити саме першій сфері захисту судді, оскільки саме вона містить найбільш істотні прогалини у правовому регулюванні.

За вказаного підходу адміністративно-правовими засобами застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки судді, членів його

сім'ї, майна слід вважати систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання застосування вказаних заходів. Ці засоби є частиною системи адміністративно-правових засобів державного захисту судді, члена його сім'ї, майна. Система адміністративно-правових засобів застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки судді, члена його сім'ї, майна включає до себе: норми права, акти реалізації норм права (в тому числі – акти застосування норм права), правові відносини, юридичні факти, правову свідомість, законність, акти тлумачення норм права. Специфіка вказаних засобів зумовлена їх особливим призначенням: забезпечення безпеки судді як суб'єкта окремої гілки державної влади, а також членів його сім'ї, майна. Вказане зумовлює виражену специфіку таких засобів, як: норми права, акти реалізації норм права (в тому числі акти застосування норм права); правові відносини.

Специфіка норм права у сфері державного захисту судді, членів його сім'ї, майна полягає у підвищеному використанні при їх побудові відносно визначеної гіпотези. Вказане стосується норм, що регламентують такі ключові питання застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки, як підстави вжиття, зміни складу, скасування.

Специфіка актів реалізації норм права зумовлена особливим об'єктом реалізації норм права у сфері державного захисту: спеціальний статус судді, або ж інший спеціальний статус (голови суду, органів внутрішніх справ). Наприклад, звертаючись до голови суду щодо прийняття рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки, суддя здійснює саме реалізацію норм права, а не їх застосування, оскільки відсутньою є владна ознака. Аналогічно можна стверджувати про деякі повноваження інших суб'єктів реалізації прав. Наприклад, з цієї ж причини не може вважатись правозастосуванням повідомлення органами внутрішніх справ підзахисних осіб (судді, членів його сім'ї) про зміну або скасування заходів щодо їх безпеки.

Характерними рисами правовідносин щодо вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки є: призначення вказаних відносин – реалізація права на державний захист як елементу специфічного конституційно-правового статусу судді; взаємний правовий статус суб'єктів цих відносин – представники різних гілок державної влади.

Особливістю актів застосування норм права є широке застосування адміністративного розсуду при вирішенні питань щодо вжиття, зміни складу, скасування спеціальних заходів забезпечення безпеки.

Опрацювання вказаної специфіки дало змогу визначити напрямки вдосконалення правового регулювання в цій сфері: 1) врегулювання порядку направлення рішення голови суду про застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки до органів внутрішніх справ, а також вимог щодо його форми та змісту, встановлення строків його виконання; 2)

уточнення повноважень судді (голови суду) у зв'язку із неналежним виконанням органами внутрішніх справ обов'язків щодо вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки; 3) вдосконалення регулювання порядку реалізації таких повноважень.

Другий напрям передбачає закріплення у Законі «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» права судді або голови суду повідомити про протизаконні рішення, дії, бездіяльність органу внутрішніх справ, який здійснює заходи забезпечення безпеки шляхом направлення відповідної заяви начальнику такого органу. Третій напрям передбачає визначення форми такої заяви (письмова чи електронна), її реквізитів, порядку подання, а також строків її розгляду та реагування на неї.

Література:

1. Голова ВСУ попросив Раду посилити захист суддів, яких пікетують [Електронний ресурс] // Веб-сайт «Українська правда». — Режим доступу до док.: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/14/7013928/?attempt=1>. — Назва з екрану.
2. ВСУ просить міліцію захистити суддів від тиску і погроз маніфестантів [Електронний ресурс] // Веб-сайт «Незалежне бюро новин». — Режим доступу до док.: <http://nbnews.com.ua/ua/news/110363/>. — Назва з екрану.
3. Звернення Ради суддів України до органів державної влади щодо необхідності забезпечення державного захисту суддів та працівників апарату судів [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал «Судова влада України». — Режим доступу до док.: <http://court.gov.ua/22474/>. — Назва з екрану.
4. Про звернення колективів судів та суддів стосовно загрози незалежності, життю та безпеці: рішення Ради суддів України від 06.03.2014 р. № 9 // Офіційний веб-портал «Судова влада України». — Режим доступу до док.: <http://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/opjyt/>. — Назва з екрану.
5. Щодо вжиття заходів у зв'язку з порушенням гарантій самостійності суду та незалежності суддів: рішення Ради суддів України від 11.07.2014 р. № 3 // Офіційний веб-портал «Судова влада України». — Режим доступу до док.: <http://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/kjlkiyu/>. — Назва з екрану.
6. Щодо стану незалежності судів і суддів в Україні: рішення Ради суддів України від 05.02.2015 р. № 1 // Офіційний веб-портал «Судова влада України». — Режим доступу до док.: <http://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/ghgh/>. — Назва з екрану.

7. Щодо необхідності забезпечення дієвого захисту суддів, членів їх сімей, близьких родичів та працівників апарату суду, а також щодо гарантування забезпечення незалежності, недоторканості суддів та недопущення втручання в їх діяльність при здійсненні правосуддя: рішення Ради суддів загальних судів від 13.02.2014 р. № 10 // Закон і Бізнес. — 2014. — 02. — № 8.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року: Закон України від 23.02.2014 р. № 767-VII // Офіційний вісник України. — 2014. — № 20 (14.03.2014). — Ст. 618.
9. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII: за станом на 14 жовт. 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 87 (07.11.2014). — Ст. 2471 (із змінами).
10. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII: за станом на 14 жовт. 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 87 (07.11.2014). — Ст. 2472 (із змінами).
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення окремих гарантій незалежності суддів: проект закону України від 13.02.2014 р. № 4135 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу до док.: система інформаційно-правового забезпечення «Ліга-Закон» станом на 11.08.2015 р.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення правового та соціального захисту суддів: проект закону України від 14.08.2014 р. № 4509а // [Електронний ресурс]. — Режим доступу до док.: система інформаційно-правового забезпечення «Ліга-Закон» станом на 11.08.2015 р.
13. Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів: проект закону України від 04.07.2013 р. № 2522а // [Електронний ресурс]. — Режим доступу до док.: система інформаційно-правового забезпечення «Ліга-Закон» станом на 11.08.2015 р.
14. Адміністративне право України: підруч. / [ред. Т. О. Коломоєць]. — К.: Істина, 2012. — 528 с.
15. Курс адміністративного права України: підруч. / [В.К. Колпаков [та ін.]; ред. В. В. Коваленко. — К.: Юрінком Інтер, 2012. — 808 с.
16. Падалка А. Особливості адміністративно-правового захисту трудових прав у сучасних умовах / А. Падалка // Публічне право. — 2012. — № 4 (8). — С. 430–436.
17. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII: за станом на 14 жовт. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 11 (15.03.94). — Ст. 50 (із змінами).

18. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР: за станом на 01 лип. 2015 р. // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13 (16.04.98). — Ст. 481 (із змінами).

**ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАЙНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Демків Ганна Артурівна

*студентка Національного юридичного університету ім. Ярослава
Мудрого*

В Україні як в демократичній та правовій державі важливу роль у забезпеченні реалізації захисту прав та свобод людини і громадянина відведено праву на правову допомогу, закріплену у ст.59 Конституції України. Важливим інструментом законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, який має забезпечувати надання правової допомоги на належному рівні, є інститут дисциплінарної відповідальності, який регламентовано розділом VI Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон). Адже вчинення адвокатом дисциплінарного проступку підпирає авторитет адвокатури, як правозахисного інституту.

Законодавство України не позбавлено ряду прогалин та недоліків, що стосуються визначення переліку діянь, за вчинення яких передбачено найсуворіший захід дисциплінарної відповідальності. Однією з дисциплінарних санкцій адвоката за статтею 32 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є припинення права на зайняття адвокатської діяльності.

У відповідності до ч.2 ст.32 Закону України передбачено перелік діянь, може мати наслідком припинення адвокатської діяльності, а саме: порушення присяги адвоката України; розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю; заподіяння протиправними діями адвоката, пов'язаними із здійсненням ним адвокатської діяльності, значної шкоди клієнту; систематичне або грубе одноразове порушення правил адвокатської етики, що підриває авторитет адвокатури України. Окрім цього, в ч.1 ст.32 Закону містяться й інші підстави, наприклад, смерть адвоката чи визнання його безвісно відсутнім.

Наслідками застосування до адвоката дисциплінарної санкції у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю передбаченої ч.3 ст. 35 Закону є заборона йому здійснювати будь-які види адвокатської діяльності, брати участь у роботі органів адвокатського самоврядування та припинення дії ряду гарантій, таких як, заборона притягати адвоката до кримінальної відповідальності. В тих випадках, коли адвокат продовжує займатися адвокатською діяльністю, незважаючи на встановлені заборони, необхідно встановити ступінь його вини та

здійснити правильну кваліфікацію протиправного діяння. У науковій літературі існує думка про те, що вказані дії варто кваліфікувати, як шахрайство. Виходячи з диспозиції ст. 190 Кримінального кодексу України шахрайство - це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обманом чи зловживанням довірою. Таке формулювання диспозиції статті кримінального закону ускладнює її застосування щодо адвоката, який здійснює неправомірні дії.

У випадку, коли особа бажає поновити право на зайняття адвокатською діяльністю, то п.6 ст.32 Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає такий механізм. Особа має право звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту не раніше ніж через два роки з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про припинення права на заняття адвокатською діяльністю може бути оскаржено протягом тридцяти днів з дня його прийняття до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або до суду. Оскарження такого рішення не зупиняє його дії.

Враховуючи вищевказане, можна дійти висновку, що діяльність адвоката є дуже важливою як при наданні правових консультацій, так і в судових засіданнях. На нормативному рівні варто прописати вид та міру відповідальності адвоката у разі порушення ним порядку на зайняття адвокатською діяльністю, який передбачений законодавством.

Науковий керівник: Овчаренко О.М., асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Майданевич Анатолій Григорович

здобувач кафедри адміністративного та фінансового права

*Національного університету біоресурсів та природокористування
України*

Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Проте держава не лише виступає гарантом, а й бере на себе функцію сприяння розвитку науки, літератури і мистецтва. З часів незалежності держава почала приділяти особливу увагу сприянню розвитку науки інтелектуальної власності, охорони її результатів. Правовою основою режиму інтелектуальної власності є законодавство України у даній сфері.

Одна з основних властивостей права інтелектуальної власності полягає в тому, що вона повинна приносити матеріальну чи іншу користь. Це може бути додатковий прибуток, отриманий від використання об'єктів права інтелектуальної власності у сфері матеріального виробництва. Іноді інтелектуальна власність у явному вигляді може не приносити прибутку, але, створюючи певні перешкоди для конкурентів, полегшує тим самим просування власних товарів і послуг на ринок. Нарешті, результати творчої діяльності можуть сприяти духовному розвитку громадян [1, с. 20].

Як зазначає О. П. Світличний, проблеми інтелектуальної власності у сучасному світі зайняли чільне місце і стали вже не просто юридичними чи комерційними, а внаслідок загальної інтелектуалізації сучасної економіки ці проблеми, вирішення яких вимагає стратегічних комплексних підходів, дедалі більше стають політичними, а тому роль держави у захисті прав власника за умов поглиблення ринкових перетворень зростає [2, с. 8].

За таких обставин, надзвичайно важливим для суспільства та держави є стан національної правової політики у сфері інтелектуальної власності, оскільки значення інтелектуальної власності у розвитку суспільства відіграє надзвичайно важливу роль, вона у більшій мірі виступає тим рушійним фактором, який здатний надати прискореного економічного і соціального розвитку.

Характер взаємозв'язків держави і механізмів правового регулювання відносин у певній сфері обумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом, оскільки саме держава як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну і правоохоронну діяльність [3, с. 221].

Правова охорона у сфері інтелектуальної власності здійснюється шляхом встановлення законодавчих та інших нормативно-правових актів, які мають безпосередній вплив на стан охорони та захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності. Як зазначає О. В. Кульчицька, найважливішим завданням, що стоїть сьогодні перед Україною у сфері інтелектуальної власності, є необхідність підвищення рівня впровадження інноваційного продукту в реальний сектор економіки, формування цивілізованого ринку інтелектуальної власності, забезпечення належної охорони об'єктів інтелектуальної власності. При цьому майже всі негативні явища, з якими доводиться стикатися в сфері інтелектуальної власності, лежать у межах державної політики [4, с. 17].

Така державна політика поз'язана із механізмом правового регулювання.

Для забезпечення ефективного правового механізму інтелектуальної власності, визначальне значення має законодавче регулювання. Проте, цей процес є неоднозначним. З'ясування і вирішення даної проблематики є теоретичною платформою для удосконалення правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Після розпаду СРСР перед Україною постало проблемне питання пов'язане з охороною інтелектуальної власності. Відсутність правових, організаційних, фінансових засад у науково-технічній сфері, забезпечення потреб суспільства і держави у інноваційному розвитку вимагало від держави створення умов для наукової і науково-технічної діяльності. Необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, а також створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері інтелектуальної творчої діяльності, спонукало державу на прийняття перших нормативно-правових актів, які б частково врегулювали б проблемні питання.

Незважаючи на те, що після розвалу СРСР, Україна не мало власного законодавства у сфері інтелектуальної власності, керівництво української держави усвідомлювало її важливість і задля стимулювання розвитку продуктивних сил, науки, техніки тощо, 25 грудня 1991 р. Україна приєдналася до ряду міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності.

Оскільки роль правової політики полягає в тому, що в її основі лежать система цілей, концептуальних ідей стратегічного характеру щодо організації соціальних відносин [5, с. 54], держава як апарат політичної влади усвідомлювала необхідність законодавчого процесу врегулювання охорони інтелектуальної власності.

За для цього, держава на законодавчому рівні повинна була врегулювати даний процес, шляхом встановлення організаційно-правових, виховних та інших заходів. Прийнятий Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 р. [6] започаткував формування системи чинного законодавства про інтелектуальну власність. Після прийняття Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» та інших спеціальних законів, в державі розпочався новий етап розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Аналіз нормативно-правового регулювання інтелектуальної власності, дозволяє констатувати, що регламентація цих відносин здійснюється за допомогою різних за формою законодавчих та підзаконних актів, провідну роль серед яких відіграють норми спеціального законодавства.

Література:

1. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007. – 448 с.
2. Світличний О. П. Основи права інтелектуальної власності: навч. посібник / В.І.Курило, О.П. Світличний, І.В. Гиренко; за заг. ред. О.П. Світличного. – Донецьк: видавництво «Донбас», 2012. – 262 с.
3. Марчук В. М., Ніколаєва Л.В. Нариси з теорії права: Навч. посіб. – К.: Істина, 2004. – 304 с.
4. Кульчицька О. В. Організаційно-правові засади здійснення державного контролю у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07/ Кульчицька О. В. – К., НУБП України, 2014. – . 201 с.
5. Давыдов П.А. Соотношение субъектов правовой политики и субъектов права/ П.А. Давыдов // Правовая политики и права жизнь. – 2008. – №1. – С. 51–55.
6. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року// Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 21. – Ст. 218.

Науковий керівник: Світличний Олександр Петрович, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів та природокористування України

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЗАСНОВАНИХ ІЗ БЛАГОДІЙНОЮ МЕТОЮ

Харенко Ольга Валеріївна

*асистент кафедри конституційного та адміністративного права
юридичного факультету ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»*

У Постанові Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 року № 1287 «Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів»[1] зазначено, що друковані засоби масової інформації, засновані з благодійною метою і призначені для безплатного розповсюдження, звільняються від сплати реєстраційного збору за видачу свідоцтва про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації. Однак таке нормативне врегулювання вважаємо доволі спрощеним, а правовий статус друкованих засобів масової інформації, заснованих із благодійною метою і призначених для безплатного розповсюдження, – недостатньо на сьогодні визначеним.

Аналіз норм Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»[2] (далі – Закон) дозволяє стверджувати, що заснований із благодійною метою друкований засіб масової інформації може бути заснований благодійником (благодійниками), який добровільно здійснює певні види благодійної діяльності для надання допомоги для функціонування такого друкованого засобу масової інформації, призначеного для безоплатного розповсюдження серед читачів.

Згідно з Законом друкований засіб масової інформації є бенефіціаром, тобто набувачем благодійної допомоги. Однак Закон у пункті 1 частини 1 статті 1 визначає, що бенефіціаром може бути фізична особа, неприбуткова організація або територіальна громада. Друкований ЗМІ не має правових ознак, властивих таким суб'єктам, а тому, відповідно до Закону не може бути набувачем благодійної допомоги.

Бенефіціаром у такому випадку може бути редакція друкованого ЗМІ, яка має статус юридичної особи, та у статуті якої має бути зазначено, що вона здійснює свою діяльність із благодійною метою та без мети одержання прибутку.

Відповідно до даного Закону, видами благодійної діяльності, що здійснюється засновником-благодійником (співзасновниками-благодійниками) для забезпечення функціонування друкованого засобу масової інформації можуть бути наступні: 1) безоплатна передача у власність редакції коштів, іншого майна, а також безоплатне відступлення редакціям майнових прав; 2) безоплатна передача редакції права

користування та інших речових прав на майно і майнові права, наприклад, користування приміщенням; 3) безоплатна передача редакціям доходів від майна і майнових прав; 4) безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь редакціям; 5) благодійна спільна діяльність та виконання інших контрактів (договорів) про благодійну діяльність; 6) публічний збір благодійних пожертв; 7) управління благодійними ендавментами; 8) виконання заповітів, заповідальних відказів і спадкових договорів для благодійної діяльності; 9) проведення благодійних аукціонів, негрошових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законом тощо.

Отже, друковані засоби масової інформації, засновані з благодійною метою і призначені для безплатного розповсюдження, є особливим видом друкованих засобів масової інформації, що здійснює некомерційну інформаційну діяльність. Вони утворюються засновником (співзасновниками), який також має статус благодійника за Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Набувачем благодійної діяльності є редакція друкованого засобу масової інформації з правовим статусом юридичної особи.

Література:

1. Про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації, інформаційних агентств та розміри реєстраційних зборів : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 року № 1287 // Офіційний вісник України. – 1997 р. - № 47. – ст. 46
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05 липня 2012 року № 5073-VI // Офіційний вісник України. – 2013. - № 9. – ст. 9.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Єрмакова Ганна Станіславівна</i> СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК РЕЛІГІЇ В ПОЛІТИКО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	3
---	---

<i>Ибраева Алуа Саламатовна, Есетова Салтанат Конысбаевна, Досумов Жандарбек Казиканович</i> К ВОПРОСУ О РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА ПОВЫШЕНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИГРАЦИОННЫХ СЛУЖБ.....	7
---	---

<i>Станько Ірина Ярославівна</i> ПРИНЦИПИ ПРАВА ЯК ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ.....	13
---	----

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Івасенко Тетяна</i> КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ДОСТУПУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	19
---	----

<i>Качунь Віталій</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	21
---	----

<i>Цапик Вікторія</i> КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	24
--	----

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право

<i>Яворський Роман Іванович</i> ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ТУРИСТ» ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	27
---	----

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право**

<i>Волянницька Ганна Петрівна</i> СУТНІСТЬ, ФОРМИ ТА ЗМІСТ ІНФОРМУВАННЯ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	32
<i>Дідківська Галина Василівна</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	34
<i>Заруцький Вадим Анатолійович</i> ЩОДО ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО- ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ.....	36
<i>Кірізлєєв Семен Миколайович</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ.....	38
<i>Кулінич Наталія Дмитрівна</i> ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ.....	40
<i>Нижник Р.А.</i> ПРЕЗУМПЦІЯ ІСТИННОСТІ ВИРОКУ.....	41
<i>Оперук Віталій Ігорович</i> ОСНОВНІ ОЗНАКИ НАРКОЛАБОРАТОРІЙ В УКРАЇНІ.....	44
<i>Погрібніченко Яна Олегівна</i> КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРАВИЛА ПОШУКУ БІОЛОГІЧНИХ СЛІДІВ НА МІСЦІ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	46
<i>Поліщак Наталія Ігорівна</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗБЕРІГАННЯМ ТА ПЕРЕСИЛАННЯМ РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ.....	48
<i>Сітовська Любов Володимирівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	51
<i>Шевченко Олександр Вікторович</i> ЩОДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЗНАНЬ.....	53
<i>Шевчук Тетяна Дмитрівна</i> ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ, ЩО НАДАЄТЬСЯ АДВОКАТОМ СВІДКУ.....	55

<i>Януш Наташа Василівна</i> НАУКОВІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПОНЯТОГО ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	57
---	----

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

<i>Мороз Дмитро Олегович</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ «ПОДАТКОВИХ ЯМ» ПІДРОЗДІЛАМИ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ.....	61
---	----

<i>Ошовський Віталій Іванович</i> ВПРОВАДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ПРОЦЕСІ ПЕРЕЙНЯТТЯ ДОСВІДУ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ СИСТЕМ ДЕЯКИХ КРАЇН ЄС.....	64
--	----

<i>Пипяк Микола Іванович</i> ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОЇ ОЦІНКИ ПСИХОЛОГІЧНО-МОРАЛЬНОГО КРИТЕРІЮ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ.....	67
--	----

<i>Пузирний Вячеслав Феодосійович</i> ЩОДО ПОНЯТТЯ «СТИЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ».....	71
--	----

<i>Скрипник Оксана Григорівна</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУДДІ, ЧЛЕНА ЙОГО СІМ'Ї, МАЙНА.....	74
--	----

Судові та правоохоронні органи. Адвокатура

<i>Демків Ганна Артурівна</i> ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАЙНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	79
---	----

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

<i>Майданевич Анатолій Григорович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	81
---	----

<i>Харенко Ольга Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЗАСНОВАНИХ ІЗ БЛАГОДІЙНОЮ МЕТОЮ.....	84
---	----

Підписано до друку 12.10.2015
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 50 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net